

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ
ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

Навчально-методичний посібник

Вінниця - 2018

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри методики навчання іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 12 від «16» травня 2018 року).

Схвалено вченою радою факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 9 від «30» травня 2018 року).

Професійна підготовка викладачів іноземних мов в умовах інформаційного суспільства / Укладачі Ю. В. Фальштинська, Т.І. Ямчинська, Є.В. Громов - Вінниця : ТОВ «Фірма Планер», 2018. – 79 с.

У посібнику пропонуються теоретичні основи професійної підготовки викладачів іноземних мов в умовах інформатизації освіти. Посібник може бути корисним студентам, магістрантам, аспірантам, вчителям і викладачам іноземних мов.

Рецензенти:

Бідюк Н. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практики іноземної мови та методики викладання Хмельницького національного університету

Глазунова Т.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ЗМІСТ

Передмова	4
Вимоги до професійної діяльності викладачів іноземних мов в умовах інформаційного суспільства	6
Дистанційне навчання та його особливості при вивченні іноземних мов	28
Стан розв'язання проблеми готовності до дистанційного навчання викладачів іноземних мов	53
Висновки	64
Рекомендована література	66

ПЕРЕДМОВА

На сьогоднішній день розвиток інформаційних технологій відбувається настільки швидко, що сучасна людина просто не встигає крокувати в ногу з часом. Нові технології пропонують нові можливості. Нові можливості вимагають нових знань, вмінь і навичок. А для здобуття нових знань, умінь і навичок знову потрібно вчитися. Отже, перед сучасною людиною постає необхідність «неперервної освіти» протягом всього періоду життя.

Для того, щоб бути конкурентоспроможним, бути «на хвилі», потрібно постійно вдосконалюватися, підвищуючи свій кваліфікаційний рівень ще й без відриву від виробництва. Для вирішення цих та інших проблем використовується якісно новий вид навчання – дистанційне навчання, яке в свою чергу ставить нові вимоги до методів та форм викладання, до ролі та вимог до викладачів.

Виклики інформаційного суспільства формують нові вимоги до професійної діяльності. Фахівець XXI століття – це людина, яка вільно володіє сучасними інформаційними технологіями, іноземними мовами, постійно підвищує і вдосконалює свій професійний рівень. Концепції «Навчання через все життя», створення інформаційно-освітнього середовища потребує не тільки постійного самовдосконалення, а й використання сучасних форм викладання, динамічного оновлення інформаційних ресурсів та знань. Концепція забезпечення якості вищої освіти України також містить нові вимоги до підготовки майбутніх викладачів.

Сучасний світ ставить перед викладачами нові вимоги, а час глобалізації – необхідність вивчення іноземних мов для подолання географічних бар'єрів, надання освітніх послуг за традиційними формами та за допомогою технологій дистанційного та змішаного навчання. На зміну індустріальному прийшов інформаційний ринок, який потребує постійного підвищення кваліфікації, самовдосконалення. Крім того, надання освітніх послуг онлайн дозволяє задовольнити потреби учнів та студентів в найменших містах та

селах і зменшити розрив між рівнем знань у великих та малих містах, між міськими та сільськими мешканцями. Однак всі ці можливості можуть бути реалізовані тільки при умові формування відповідних педагогічних умов для розвитку дистанційного та змішаного навчання, методологічних передумов вивчення іноземної мови з використанням нових підходів до організації освітнього процесу, децентралізації ролі викладача, введення нових ролей викладача в якості тьютора, коуча, фасилітатора, модератора; використання різноманітних інтерактивних технологій, формування персонального інформаційного середовища навчання. Все це повинно сприяти вивченню іноземної мови, набуттю ефективних навичок іншомовної комунікації, актуалізації власних знань та навичок в системі співпраці та сумісної діяльності викладача та студентів.

1. ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Особливостями розвитку інформаційного суспільства є формування головних цінностей, якими є люди як носії інтелектуального капіталу, основу якого складають знання. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і розвиток елементів інформаційного суспільства є одним зі стратегічних завдань і загальноєвропейських та національних пріоритетів. Підготовка молоді до самостійного вибору є можливою із запровадженням сучасних ідей і технологій освіти, що відображаються в новітніх вітчизняних і зарубіжних психолого-педагогічних відкриттях про активне навчання. Запровадження активної освітньої діяльності як провідний принцип освітнього процесу розглядається в роботах таких авторів як Ю. Бабанський, В. Беспалько, В. Лозова, І. Харламов та інші. Підтримка активності за допомогою інструментів ІКТ дозволяє сформуванню сучасне електронне інформаційне середовище навчання як для окремої особистості, так і для визначених груп.

Інформаційне суспільство змінює вимоги до комунікативних якостей особистості викладача, які включають в себе не тільки «уміння адекватно сприймати й оцінювати думку інших; пред'являти інформацію в такій формі, що сприяє продуктивному процесу дискусії; складати конструктивні програми діяльності для досягнення загальних цілей», а і діалогові комунікації «людина-комп'ютер».

В умовах інформаційного суспільства викладач іноземних мов стає викладачем-тьютором (інструктором), що не тільки володіє сучасними методиками викладання іноземних мов, а і методиками дистанційного та змішаного навчання.

Традиційні методи та форми навчання відходять на другий план, оскільки навчальний процес зорієнтований на творчий пошук студентів, використання

разом з ІКТ таких методів, як проектний, ігровий, перевернутий клас, змішане навчання та інші.

Змінюється роль та вимоги до викладача в дистанційному навчанні. Останній повинен володіти не лише сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, а й бути психологічно готовим до роботи зі студентами у новому навчально-пізнавальному середовищі. Викладач повинен вміти не лише володіти методами створення та підтримки такого навчального середовища, але й шукати нові можливості для активної взаємодії між всіма учасниками навчального процесу, підвищувати власну творчу активність та кваліфікацію.

Ефективність та мотивація до навчання підвищується за рахунок участі студентів в дискусійних форумах, електронних обговореннях засвоєного матеріалу, телеконференціях. Завдяки створенню нового навчального середовища, студенти відчують себе невід'ємною частиною колективу. Можливість навчатися в зручній для себе час та в характерному лише для себе темпі, вибір послідовності вивчення навчального матеріалу виходячи зі свого інтересу та можливостей, особистісний, креативний і телекомунікативний характер освіти – основні риси дистанційного навчання.

Викладач іноземних мов повинен володіти низкою методик, різноманітним формам дистанційного та змішаного навчання. Найбільший комплексний ефект дає використання різних засобів навчання. Оптимальне використання різних форм навчання, серед яких можна виокремити дистанційну, індивідуальну, індивідуально-групову форми, використання інтерактивних лекцій, практичних та лабораторних робіт з активним застосуванням сучасних інформаційних технологій. Такий підхід змінює роль викладача та формує новий порядок використання традиційних та електронних ресурсів. Викладач виступає в ролі інструктора, тьютора дистанційного курсу або/і методики змішаного навчання, фасилітатора, модератора проблемних дискусій та групової роботи.

Так, ще до початку навчання викладач (тьютор) розробляє дистанційний курс (ДК) за своїм предметом, який може змінюватись та доповнюватись в

процесі навчання. Важливим аспектом для викладача при розробці дистанційного курсу є можливість самостійного вирішення того, як буде виглядати ДК і які мультимедійні засоби будуть в ньому використовуватись. Кількість та спосіб використання комп'ютерних технологій при підготовці ДК значно підвищують ефективність його засвоєння. Курс складається з підрозділів, які потрібно пройти у встановлений час. На основі розділів викладачі створюють тести і завдання, які слід теж вчасно виконати. За попередньо встановленими розділами курсу проводяться спеціальні граничні тести. Завдання можуть також вирішуватися у підгрупах колективно. Взаємодія між суб'єктами системи дистанційного навчання відбувається за допомогою системи індивідуальних гостьових книг, форумів, чатів та електронної пошти. Оскільки навчальний процес в більшій мірі – індивідуальна робота тьютора і студента, хоча часто організовується також робота в невеликих групах, викладач має змогу застосовувати до кожного індивідуальний підхід. Викладач дистанційної форми виступає більше у ролі помічника, наставника та радника, ніж власне педагога в його класичному розумінні (передавача знань, вихователя тощо).

Формулою успіху ефективного навчального процесу дистанційного навчання є систематична робота тьютора і студента кожного дня протягом всього періоду навчання з використанням сучасних інформаційних технологій та новітніх методик викладання.

З трансформацією ролі та функцій викладача в системі дистанційної освіти змінюється і його назва. Досліджуючи зарубіжну наукову літературу, слід зазначити, що звичне слово «teacher» (з англ. вчитель, викладач) уже не застосовується, натомість використовується слово «tutor» або «instructor».

Отже, «tutor» – це:

- викладач у коледжі або університеті (згідно електронного словника Macmillan English Dictionary);
- керівник групи студентів (у британських університетах), науковий керівник, консультант; куратор;

– молодий науковець у вищих навчальних закладах, який допомагає професору вести практичні заняття зі студентами (згідно електронного словника Abbyu Lingvo).

За визначенням Ю.М. Линника тьютор – це особа, що веде індивідуальні або групові заняття із учнями, студентами, репетитор, наставник. В дистанційному навчанні тьютор є ключовою фігурою, відповідальною за організацію та проведення занять зі студентами. Його обов'язками включають:

- ознайомити студентів з навчальним матеріалом курсу;
- роз'яснювати методи і принципи дистанційного навчання;
- проводити регулярні он-лайн консультації зі студентами курсу;
- контролювати виконання індивідуального плану кожного студента зокрема.

Слово «Instructor» більше вживається в американському варіанті англійської мови і означає – викладач (вищого навчального закладу – нижче професора); інструктор, керівник (гуртка). Як бачимо ці поняття майже тотожні, єдиними відмінностями виступають різні варіанти англійської мови. Розглядаючи саме американський досвід, було б доречно, на нашу думку, використовувати слово «Instructor» (укр. інструктор) в значенні «викладач-тьютор».

Ч. Грехем та ін. звертають увагу на сім завдань для он-лайн інструктора, згідно з якими він повинен:

- 1) забезпечувати чіткий супровід для взаємодії зі студентами;
- 2) забезпечувати добре продумані завдання для обговорення, щоб сприяти співробітництву серед студентів;
- 3) заохочувати студентів презентувати курсові проекти один одному;
- 4) забезпечувати швидкий зворотній зв'язок;
- 5) встановлювати кінцеві терміни здачі виконаного проекту;
- 6) забезпечувати проблемні завдання, приклади та хвалити за високу якість роботи;
- 7) дозволяти студентам самим обирати теми проектів.

Аналізуючи працю М. Веімера, яка фокусується власне на студенті, варто зауважити наступне:

- баланс сил змінюється – інструктор діє як помічник, дозволяючи студентам взяти відповідальність за власний процес навчання;
- функції змісту навчання змінюються – як зазначили А. Кар-Челмен і П. Дачестел, добре спроектований он-лайн курс надає доступ студентам до навчальних ресурсів, а не забезпечує інструкції у формі лекцій;
- роль інструктора змінюється – він є присутнім он-лайн і активно ділиться досвідом зі студентами в процесі навчання;
- відповідальність за навчання змінюється – маючи інструктора як помічника, джерело інформації та провідника, студенти повинні брати більше відповідальності за власний навчальний процес;
- мета навчання, процес перевірки та оцінювання змінюються – традиційні методи перевірки, такі як тести та вікторини не завжди дієві, коли мова йде про дистанційне навчання. Таким чином, варто впроваджувати інші форми перевірки, такі як самоконтроль та спеціальні програми для поліпшення навчальних досягнень студентів.

Численні науковці, які вивчали феномен дистанційного навчання впродовж останніх років, виокремили необхідні якості, якими має володіти інструктор он-лайн курсів. Дж. Сейвері пропонує аббревіатуру «VOCAL», яка розшифровує якості інструктора: як видимий, організований, співчутливий, аналітичного складу, лідер. Illinois Online Network подає свій список якостей, підкреслюючи, що хороший он-лайн інструктор має великий життєвий досвід; значні педагогічні досягнення; демонструє відкритість, турботу, гнучкість, щирість; відчуває себе комфортно, спілкуючись у письмовій формі; цінує критичне мислення; добре обізнаний з дистанційним навчанням.

Науковці Д. Токар, А. Фішер та Л. Сабіч виокремлюють інші якості, необхідні для успішного інструктора дистанційних курсів:

- відповідність – схильність індивіда добре працювати з командою і спільно працювати над груповими завданнями;

- сумлінність – рівень надійності людини, бажання слідувати нормам і правилам;
- емоційна стабільність – загальний рівень емоційного реагування на стрес і тиск;
- екстраверсія – схильність до вираження, спілкування;
- відкритість – сприйнятливість до нових ідей, змін, інновацій і нових знань.

Дж. Кірван, Дж. Лоунсбері та Л. Гібсон пропонують іншу шкалу, згідно якої необхідні такі якості:

- адаптивність – схильність до адаптації у нових ситуаціях, адекватне сприйняття критики чи порад;
- працездатність – тенденція успішно завершувати завдання, приймати ефективні рішення;
- гнучке мислення – тенденція до оцінювання інформації, здатність робити висновки і приймати рішення, ґрунтуючись на фактах і логіці, а не на почуттях та інтуїції;
- продуктивність – бажання працювати понаднормово, інвестувати час і енергію в роботу та кар'єру.

Не зажаючи на те, що основною роллю викладача у дистанційному та змішаному навчанні є роль викладача-тьютора, в сучасних умовах, викладач повинен бути також організатором дистанційних курсів, особливо це стосується відкритих дистанційних курсів.

Для ефективної організації дистанційних курсів варто зазначити наступні критерії:

- 1) здатність викладача до розвитку критичного мислення;
- 2) якість он-лайн оголошень;
- 3) взаємодія інструктора зі студентами;
- 4) якість зворотного зв'язку зі студентами;
- 5) якість оцінювання зворотного зв'язку зі студентами;
- 6) педагогічна майстерність інструктора;

- 7) вимоги інструктора до студентів;
- 8) якість щотижневого керівництва інструктора;
- 9) присутність і своєчасність відповіді інструктора;
- 10) використання інструктором різних засобів масової інформації протягом курсу.

Згідно опитування студентів дистанційного курсу, яке проводив С. Янг, інструктор он-лайн курсу повинен:

- демонструвати глибокі знання з курсу, який вивчається;
- шанобливо ставитися до студентів;
- бути толерантним;
- взаємодіяти в теплій і дружній атмосфері;
- завжди намагатися покращити розуміння студентів;
- визначати основну мету і концепції навчання;
- мотивувати студентів брати на себе відповідальність за свою діяльність;
- створити добре організований курс;
- виявляти інтерес до викладання;
- створити комфортну та сприятливу атмосферу для навчання.

Для того, щоб он-лайн навчання було ефективним – щоб студенти отримали максимум користі для себе – викладачі повинні брати активну в освітньому процесі, мабуть навіть активніше взаємодіяти зі студентами, ніж у традиційному навчанні. Успішні викладачі, згідно відповідей студентів, повинні наполегливо працювати, щоб залучити кожного до навчальної діяльності та спілкування. Вони мають забезпечувати гнучкість, значущий практичний зв'язок між теорією і практикою і робити все для більшої ефективності дистанційних курсів. Передбачається також створення зручної атмосфери для спілкування зі студентами у послідовній, вдумливій та особистій манері.

Для всіх викладачів важливо здійснювати періодичну самооцінку для визначення рівня ставлення студентів до них. Цей процес саморефлексії підвищить рівень викладання та вкаже на помилки.

Важливо, щоб студенти постійно відчували присутність викладача. Це заохотить їх до активної роботи, справить певне позитивне враження про інструктора. «Перебуваючи он-лайн, завжди є велика ймовірність відчуття загубленості – втрати контакту, зв'язку і як наслідок – ізоляція». Дж.Сейвері запевняє, що присутність інструктора можна простежити завдяки його керівництву веб-сайтом, відповідям на форумах обговорень, e-mail переписці, повідомленням і банерам на домашній сторінці, веденню спільного календаря та он-лайн журналу, використанню аудіо та відео кліпів. До цього списку можна додати використання синхронного медіа, такого як Skype, віртуальні аудиторії та соціальні мережі, які забезпечують доступ до співрозмовників у реальному часі. Чим більша присутність інструктора в мережі, тим більша взаємодія простежується на дистанційному курсі і навпаки.

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, наведемо деякі ключові елементи, які визначають успішного інструктора (викладача-тьютора) он-лайн курсів:

- інструктор он-лайн курсів розуміє різницю між традиційним і дистанційним навчанням;
- інструктор он-лайн курсів зацікавлений дистанційною формою навчання та використовує навчальне середовище для проведення он-лайн занять;
- інструктор он-лайн курсів є постійно присутнім і заохочує студентів до взаємодії;
- інструктор он-лайн курсів високо вмотивований і є гарним прикладом для студентів;
- інструктор он-лайн курсів розуміє важливість створення спільноти та присвячує на це час;
- інструктор он-лайн курсів сприяє інтерактивності між студентами;

- інструктор он-лайн курсів поважає своїх студентів як партнерів;
- інструктор он-лайн курсів є активним і своєчасно забезпечує конструктивний зворотній зв'язок;
- інструктор он-лайн курсів є відкритий, співчутливий, гнучкий і чуйний.

Цей список можна застосовувати до підготовки майбутнього викладача як традиційного, так і дистанційного навчання. Основною відмінністю є те, що он-лайн викладач має виконувати всі ці вимоги з використанням інформаційних технологій і, в багатьох випадках, навіть не зустрічаючись особисто зі своїми студентами.

Аналізуючи вітчизняну наукову літературу С. Сисоєва пропонує нове бачення викладача в системі дистанційної освіти: він є координатор навчального процесу, який потребує «високої психолого-педагогічної компетентності». Він не тільки досконало володіє власним та суміжними предметами, прогнозує можливі труднощі, намагається попередити їх, використовуючи методи психолого-педагогічної діагностики при плануванні та розробці дистанційного курсу, організовує тісну взаємодію між студентами, але й систематично здійснює контроль над рівнем знань студентів, координуючи та мотивуючи їх самостійну діяльність.

Науковець Б. Шуневич пропонує власні варіанти для визначення викладача в системі дистанційної освіти – наставник, координатор, викладач-консультант, адже основною його функцією є консультування студентів в процесі навчання.

Однією з вимог до сучасного викладача іноземних мов є організація ефективної взаємодії між студентами. Така взаємодія сприяє роботі в парах, груповій роботі, що активно використовується при вивченні іноземних мов. М. Мур виділяє чотири типи взаємодій в освіті: учень-контент, учень-учитель, учень-учень, і учень-технології. В дистанційній освіті через відносно нечасте спілкування студента та інструктора, багато труднощів у процесі навчання було пов'язано з недостатньо активною взаємодією викладача та студентів, низьким рівнем мотивації. З іншого боку, кілька досліджень вказали на позитивний

зв'язок між взаємодією викладача і студентів, останні були задоволені навчанням та ставленням до них. А. Ван та М. Ньюлін вказують на те, що мало відомо про характеристики студентів під час проходження навчальних дистанційних курсів та необхідність дослідження різноманітних психологічних характеристик та особливостей взаємодії студентів. Дослідники давно відзначили важливість студентської взаємодії в процесі навчання. Л. Виготський стверджує, що спільне навчання необхідне в будівництві власного пізнавального досвіду. Якщо члени групи не можуть ефективно обмінюватися знаннями, це може призвести до поганих результатів навчання. Навчання залежить від соціальної взаємодії, міжособистісних відносин, і спілкування з іншими. Навчання посилюється при наявності позитивних відносин з іншими студентами і дозволяє їм вчитися один у одного у середовищі довір'я. Сучасний розвиток інтерактивних засобів навчання та освітніх платформ дозволяє викладачу мати сучасні цифрові та мобільні інструменти взаємодії зі студентом та покращити процеси модерації та індивідуальної роботи зі студентами.

Беручи до уваги все вище зазначене, декілька дослідників наполягають на ідеї побудови інтернет-спільноти для успішного навчання та проходження дистанційних курсів. У цій спільноті знання є спільно побудовані в співтоваристві студентів, а не «доставлені» з єдиного навчального джерела. Крім того, активне спілкування, взаємодія, присутність в Інтернеті, та обговорення за участю запрошених, формування інтернет-спільноти є одним з ключових елементів для високої якості дистанційної освіти. Сприяння інтерактивності в онлайн-спільноті є головним показником успіху онлайн-курсів. К. Свон вказує, що взаємодія студентів один є одним з п'яти елементів інтерактивності. Таким чином, сприяння студентській взаємодії під час навчальних дистанційних курсів має важливе значення для створення навчальної інтернет-спільноти. По суті, студенти можуть вчитися краще, якщо вони діляться знаннями і взаємодіють один з одним. Обговорення в процесі навчання сприятиме індивідуальному пізнавальному зростанню так, що

студенти прийдуть до власних висновків на основі співробітництва в рамках міжособистісного спілкування.

Дослідження показують, що результати традиційної та дистанційної освіти такі ж, тільки якщо вибрати відповідний навчальний матеріал і метод, взаємодію студент-студент та своєчасний зворотній зв'язок викладач-студент. Існує декілька складових для ефективного дистанційного навчання: інструктор (тьютор-викладач), студент та навчальні курси, відмінні від традиційного навчання.

Інструктор (тьютор-викладач) повинен вміти не тільки створити дистанційний курс, мати певний викладацький стиль, використовувати найсучасніші технології, але й створити всі умови для студентської взаємодії. Він повинен докласти всіх зусиль для того, щоб ініціювати студентську взаємодію. Він повинен пробуджувати в студентів пізнавальний інтерес до спільного пошуку. Отже, інструктор повинен мати гарні організаторські здібності: не тільки створити ефективний та ексклюзивний навчальний курс, але й організувати студентів, зацікавити їх до спільного вивчення, спільної взаємодії.

Сучасний викладач іноземних мов є не просто передавач знань, він повинен сформувавати власний стиль. Педагогічний стиль викладача – є його педагогічним почерком, він є важливий незалежно від того як навчається студент – за традиційною формою чи дистанційною. Деякі інструктори просто викладають матеріали курсів у своїх блогах і сподіваються на самостійну роботу студента, не сприяючи взаємодії. Інші ж заохочують студентів взаємодіяти один з одним, використовуючи групові проекти, дискусійні засідання, просячи, щоб студенти спілкувалися по електронній пошті або відправляли повідомлення на дошку обговорення. В результаті, студенти мають більше можливостей для спілкування один з одним у межах своїх курсів.

Для створення навчального курсу у дистанційному навчанні широко використовуються комп'ютерні технології, такі як Інтернет, і локальні комп'ютерні навчальні програми. Від того, як інструктор застосовує ці

технології залежить якість навчання. Переважна більшість навчальних закладів зіткнулися з труднощами в підготовці інструкторів до організації дистанційного навчання. Від того як добре інструктор володіє сучасними технологіями залежить і ступінь студентської взаємодії. На жаль, працюючі викладачі хоч і проходять курси підвищення кваліфікації, але як правило, набувають тільки окремих знань і навиків щодо використання інформаційних технологій, використання дистанційного та змішаного навчання; не запроваджена методична система навчання викладачів тьюторів.

Іншим, не менш важливим елементом дистанційного та змішаного навчання є сам студент: стиль його навчання, мотивації і результат. Як і стиль викладання інструктора, різні стилі навчання студентів також мають вплив на процес взаємодії. Деяким подобається взаємодія з іншими студентами, в той час як іншим подобається вчитися самостійно без взаємодії, або з мінімальною взаємодією. Такі відмінності в стилі навчання можна виявити під час обговорення зі студентами дистанційних курсів. Для студентів, яким необхідна підтримка своїх однокурсників, відсутність взаємодії під час дистанційного курсу скоротить їхній інтерес до таких курсів. Навпаки, для студентів, які є незалежними по своїй природі і хотіли б з'ясувати, речі самі по собі, відсутність студентської взаємодії мало вплине на їхні уподобання у дистанційному навчанні. Тому, важливо знати при прийнятті програми дистанційного курсу, як студент буде взаємодіяти з іншими студентами і наскільки вони будуть задоволені результатом дистанційного курсу. Викладач повинен допомогти студенту сформувати власне віртуальне персональне середовище для навчання та ефективної взаємодії між студентами.

Зазвичай мотивація до взаємодії студентів залежить від інструктора. У переважної більшості студентів не має стрімкого бажання ініціювати взаємодію, витратити більше часу на переписку чи обговорення, якщо це не є частиною курсу. Низьку мотивацію до взаємодії серед студентів дистанційного навчання можна пояснити, пов'язуючи її з «незручністю». Оскільки, ключовою перевагою дистанційного навчання є можливість вчитися у зручний для

студента час, не завжди вдається, а іноді просто не має бажання взаємодіяти з іншими студентами, якщо є можливість пройти курс самостійно.

Для успішного проходження дистанційного курсу варто звернути увагу на самоосвіту, самодисципліну та різні часові рамки. Самодисципліна є вкрай важливою. Студенти повинні налаштувати розклад для вивчення курсу так, щоб не відставати. На відміну від традиційної, дистанційна освіта не дає студентам можливості обговорювати багато питань в класі щотижня. Таким чином, студентам необхідно переконатися, що вони закінчили кількість щотижневої роботи не відстають від графіка. Оскільки у студентів зазвичай є багато інших справ, досить часто виникає бажання затягувати і робити все в останню хвилину. Студентам важко вмотивувати себе на виконання роботи, важко планувати свій час, свою діяльність. У традиційному навчанні є викладач, щоденні заняття, оцінювання, одногрупники з якими треба конкурувати, а в дистанційному навчанні є тільки термін здачі, ось чому дуже важко змусити себе самостійно систематично вчитися. На допомогу само дисциплінованості може прийти студентська взаємодія, яка направить навчання в потрібне русло. Під час спільного обговорення проблемних питань студенти можуть отримати додаткове пояснення, перевірити свої знання, коригувати помилки.

У той же час, оскільки більшість студентів навчальних дистанційних курсів відправляють інформацію один одному по електронній пошті або розміщують на дошці оголошень, вони, як правило, не отримують відповідей одразу. Таким чином, існує різниця в часі між заданим питанням і отриманою відповіддю. Деяким студентам не подобається така форма спілкування і вони відчують себе ізольованими. Курси дистанційного навчання іноді диференціюють за складністю та типом. Чим важчий курс тим більшої студентської взаємодії він потребує і навпаки. Таким чином явище взаємодії студентів в умовах дистанційного навчання переплітається з багатьма факторами. І викладач повинен бути організатором різних видів взаємодій.

Існує шість основних компонентів, які лежать в основі здатності освітніх установ створювати курси дистанційного навчання та організовувати дистанційне та змішане навчання. Серед них:

- адміністративні зобов'язання (розподіл ресурсів),
- Інтернет-служби підтримки студентів (реєстрація, поради, забезпечення доступу),
- повний робочий день онлайн-координатора (сприяння розвитку і онлайн питання викладання),
- внутрішні / зовнішні фінансові та технічні ресурси (комп'ютери, онлайн курс з управління),
- професійний онлайн розвиток (розробка предметів курсів),
- належний професорсько-викладацький склад (достатня кількість новаторів для підтримки дистанційного навчання).

Однак для того, щоб вище згадані шість основних компонентів успішно взаємодіяли, інструктори, викладачі, тьютори повинні мати величезну допомогу від адміністраторів. Адміністратори повинні заручитися підтримкою фінансових і технічних фахівців, персоналу викладачів, і команди координаторів онлайн програм. Насправді, всі учасники програм дистанційного навчання повинні нести відповідальність за поліпшення якості онлайн-курсів. Створення навчального дистанційного курсу чи програми у великій мірі пов'язані з кількістю студентських взаємодій, що відбуваються на курсі. Курси або програми, які заохочують взаємодію студентів і зараховують її як частину успішного виконання курсу студентів, зазвичай характеризуються більшою взаємодією студентів. Звісно, важливу роль відіграють інструктори. Активна взаємодія може бути реалізована в чаті вебінарів. Джон Кован, відомий професор Британського Відкритого Університету, запропонував інструкторам зараховувати ті елементи навчання, які вони вважають цінними до оцінки за курс. Наприклад, якщо викладач оцінює взаємодію між студентами, то він або вона повинен заявити про це в навчальній програмі. Взаємодія студентів – складне явище, яке потребує дослідження, щоб збільшити наше розуміння, як

воно співвідноситься з дистанційним навчанням. Важливо спостерігати за студентами та проводити опитування під час та після дистанційних курсів, щоб з'ясувати яку саме роль відіграє взаємодія між студентами у процесі дистанційного навчання і, таким чином, створити кращу освітню модель дистанційного навчання, та заохочувати студентів до взаємодії і побудови навчальної онлайн-спільноти.

Тим не менш, численні дослідження вказали на ідею навчання як соціальної діяльності та необхідність створення інтернет-спільнота навчання. Тому, як приступити до встановлення та налаштування такої спільноти є важливою темою для багатьох інтернет-курсів, програмних адміністраторів і дизайнерів. Одним з важливих кроків є організація знайомства, для визначення рівня та сфери знань, якими вони володіють. Спираючись на цей фундамент, студентам, швидше за все, буде легше взяти на себе ініціативу зв'язатися один з одним і вчитися один у одного. Організатором такого середовища, його тьютором і мотиватором є викладач.

В той же час, ще однією проблемою є метод моно-зв'язку, який використовується для передачі інформації у дистанційному навчанні. Наприклад, ми бачимо, тільки текстові повідомлення, такі як електронна пошта, дошки обговорень, обмін миттєвими повідомленнями, а також групи новин, як єдиний спосіб спілкування з іншими студентами. Інші методи зв'язку, такі як телефон, відео-конференції, або інтерактивне програмне забезпечення рідко або ніколи не використовуються. Враховуючи величезний потенціал комп'ютерних технологій, інновації в цій галузі повинні бути включені як частина плану у побудові навчальних онлайн-курсів.

Л. Лін та його співавтори застосовують теорію «восьми психологічних типів» Юнга для дослідженні реакції конкретного учня на дистанційне навчання. Це дозволяє забезпечити комплексний підхід, яким кожен з психологічних типів можуть бути задоволені. Наприклад, для студента-інтроверта, на підготовку дискусії пропонують певний час; для екстраверта, перегляд різних точок зору покращує спосіб навчання тощо. На жаль, на

онлайн-курсах, як правило, використовують педагогічні прийоми, які є однаковими для всіх студентів. Тим не менш, для того, щоб задовольнити різноманітні потреби всіх студентів в контексті режиму онлайн, як проектування, так і педагогічні підходи повинні бути переглянуті. Отже, існує взаємозв'язок між стилем навчання і кількістю взаємодій. Однак, якщо ми об'єднаємо стилі навчання за принципом побудови інтернет-спільноти навчання та психологічної теорії типу, студенти з різними стилями навчання повинні брати активну участь у взаємній діяльності, тому що така діяльність може задовольнити потреби кожного з них.

Важливим аспектом є врахування специфічних психологічних потреб студентів при розробці дистанційного курсу, який сприятиме підвищенню ефективності навчання. При вивченні іноземних мов, необхідно виявити основні чинники, що впливають на результативність навчання. Серед них необхідно виокремити типи сприймання інформації та як вони реалізуються в дистанційному навчанні що представлено в таблиці 1.1.

Викладач іноземної мови повинен враховувати типи сприймання інформації та пропонувати студентам різні форми вивчення мови. Це дозволить допомогти студенту сформувати своє власне персональне електронне середовище навчання.

Проаналізувавши різні типи сприймання інформації ми вважаємо, що переважна більшість слухачів дистанційних курсів все ж таки візуали та в меншій мірі дигітали. Аудіалам та кінестетам важко сприймати інформацію дистанційно, оскільки перші краще сприймають інформацію на слух, другим необхідна тісна взаємодія з іншими студентами.

Саме такий підхід свідчить про те, що для запровадження дистанційної освіти для вивчення іноземних мов важливим є підбір різноманітних програмних засобів та їх поєднання в дистанційному курсі, пропозиція вивчення матеріалу з різним рівнем взаємодії та активності студентів в залежності від типу сприймання інформації. Викладач виступає в ролі організатора, консультанта щодо формування персонального освітнього електронного середовища навчання студента.

Типи сприймання інформації

Тип сприймання інформації	Особливості сприймання	Реалізація в дистанційному курсі
Візуальний (60%)	Сприймають інформацію у зорових образах. Звертають увагу на відтінки кольорів. Манера спілкування динамічна та емоційна. Важко запам'ятовують вербальні інструкції. Розвинена уява. Менше відволікаються, краще запам'ятовують.	Показують високі результати при роботі з навчальними комп'ютерними програмами. Добре сприймають письмову інформацію. Активні у взаємодії з іншими студентами. Найкраще сприймають інформацію, подану в схемах таблицях, діаграмах, анімації.
Аудіальний (20%)	Сприймають інформацію завдяки голосовому та звуковому супроводу. Надають перевагу лекційним формам занять. Охоче слухають співрозмовника. Дуже контактні. Малорухливі. Не бажають брати відповідальність на себе.	В дистанційному курсі доцільно використовувати аудіо записи, аудіо лекції, вебінари. Важко сприймається інформація в письмовому вигляді.
Кінестетичний (20%)	Переважають емоції та відчуття. Живуть дією та рухом. Навчальний процес намагаються тримати під контролем. Важко переживають стреси та дискомфорт, пов'язані з нерозумінням навчального матеріалу. Отримують інформацію з практичного досвіду. Потребують близькості партнера по навчанню. Їм важко перебувати на одному місці протягом тривалого часу. Нову інформацію запам'ятовують за допомогою асоціацій.	Важлива зручність у користуванні дистанційним курсом. При виникненні труднощів в дистанційному навчанні можуть активізуватися негативні емоції, пов'язані з внутрішньою тривогою. Важко сприймають відсутність безпосередньої взаємодії з іншими студентами. Продуктивніше запам'ятовують під час гри або активних форм роботи.
Дигітальний або дискретний (20-30%)	Схильні до внутрішнього аналізу та діалогу. Інформацію сприймають логічно та ґрунтовно аналізуючи. Вмотивовані. Сприймають інформацію раціонально.	Взаємодія з іншими студентами не є пріоритетом для дигіталів – оскільки вони полюбляють триматися на відстані. Для них важливий зміст, актуальність, та функціональність навчального матеріалу.

Аналогічно варто проаналізувати типи темпераменту студентів при розробці дистанційного курсу (Таблиця 1.2):

Таблиця 1.2.

Врахування типів темпераменту при розробці дистанційного курсу

Тип темпераменту	Характеристика	Реалізація в дистанційному курсі
Холерик	Сильний, неврівноважений, зосереджений на роботі, наполегливий, активний, не лякається труднощів і з великою енергією їх долає, має досить постійні інтереси	Має бути постійна взаємодія з викладачем та студентами, можливість самореалізації через залучення до керівництва проектною діяльністю, велика кількість інтерактивних завдань
Сангвінік	Жвавий, врівноважений, енергійний та впевнений відносно досягання мети, виявляє високу працездатність, але розпочавши справу швидко втрачає інтерес до неї, швидко звикає до нової ситуації та нових вимог	Дистанційний курс має бути розроблений з великою кількістю інтерактивних завдань, та творчих проектів. Викладачу варто залучати студента-сангвініка до вирішення організаційних питань віртуального класу
Флегматик	Спокійний, неквапливий, інертний, відрізняється великою працездатністю, стриманістю, врівноваженістю, використовує логічні прості висловлювання	Матеріали дистанційного курсу повинні містити логічні прості та лаконічні висловлювання, базуватися на принципах послідовності та доступності.
Меланхолік	Слабкий, не рішучий, легко впадає в паніку, уникає товариства, легко розгублюється і не доводить роботу до кінця, боїться відповідальності	Потрібна особлива опіка викладача та інтенсивна взаємодія; велика кількість завдань тестів на самоперевірку.

В залежності від зустрічей у фізичному просторі слід виокремити різні типи дистанційного навчання, такі як синхронні, асинхронні, власне дистанційні курси та гібридні. Кожен з цих типів впливає на поведінку взаємодії студентів, яку можна також поділити на безпосередню (електронна пошта, чати, дзвінки) і непряму взаємодію (як у випадках, коли всі вони відкривають дошку оголошень, але безпосередньо не спілкуються один з одним). Варто реалізовувати порівняння різних методик, таких як письмова,

усна та створення образів. Такі відмінності взаємодій дозволять поліпшити якість системного аналізу цього явища.

На рис. 1.1. представлені ролі викладача іноземних мов при використанні сучасних засобів дистанційного та змішаного навчання, інформаційних та педагогічних технологій. Формування таких рольових навичок дозволить підвищити рівень інформаційних компетенцій викладача.

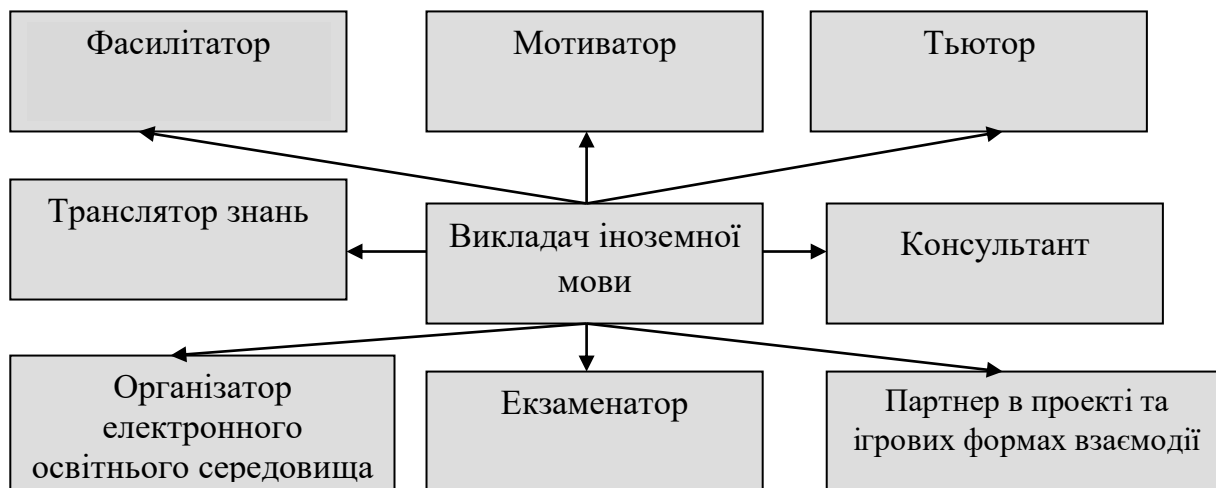

Рис. 1.1 Ролі викладача іноземних мов в умовах розвитку інформаційного суспільства
Сформовано автором.

Фасилітатор – викладач, який разом зі студентами розв’язує проблемну задачу та досягає поставленої мети.

Мотиватор – викладач, який використовує різноманітні інструменти мотивації для одержання позитивного результату навчання. В дистанційному навчанні це може бути підтримка студентів за допомогою форумів, дискусій, колективних проєктів.

Тьютор (інструктор) – викладач, що здійснює коучінг студента в дистанційному курсів.

Також викладач виступає в ролі партнера в колективному проєкті (не завжди керівника), ігрових формах взаємодії.

Дослідження, виконані у Вінницькому державному педагогічному університеті щодо використання інформаційно-освітніх порталів, дозволили визначити основні компоненти педагогічної спрямованості: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, організаційно-діяльнісний, особистісний.

Розглянемо особливості цих компонентів для викладачів іноземних мов.

Мотиваційно-ціннісний компонент – рівень мотиваційних спонукань, який включає в себе мотивацію до викладання та вивчення іноземної мови в новому інформаційному освітньому середовищі з використанням інформаційних технологій та різноманітних форм представлення та використання інформації. В цей компонент входить мотивація освітньої діяльності, самостійної роботи студентів, прагнення до самовдосконалення в усіх напрямках вивчення мови (для студента), прагнення до самовдосконалення в методиках викладання (для викладача), самореалізації та досягнення мети, які поставлені перед викладачем та студентами.

Когнітивний компонент передбачає формування варіативної системи нових знань, формування теоретичної готовності майбутнього викладача у вигляді системи сучасних наукових теорій, ідей, принципів, парадигм викладання іноземних мов, розвинутого критичного і логічного мислення, системного підходу до використання інструментів дистанційного та змішаного навчання.

Організаційно-діяльнісний компонент визначає рівень практичних навичок та умінь, готовність до творчого підходу проектування дистанційних курсів та їх використання в системі змішаного навчання. Для викладача іноземної мови в напрямі організації дистанційного та змішаного навчання викладач повинен володіти управлінськими навичками планування, проектування, організації та впровадження дистанційного курсу а також управління різноманітними видами взаємодії викладач-студент, студент-студент, студент-контент тощо. Особистісний компонент включає в себе інтерес до професії, професійне визнання та безперервне особистісне зростання. На рис. 1.2 представлена модель формування професійної компетентності викладачів іноземних мов в умовах інформаційного суспільства.

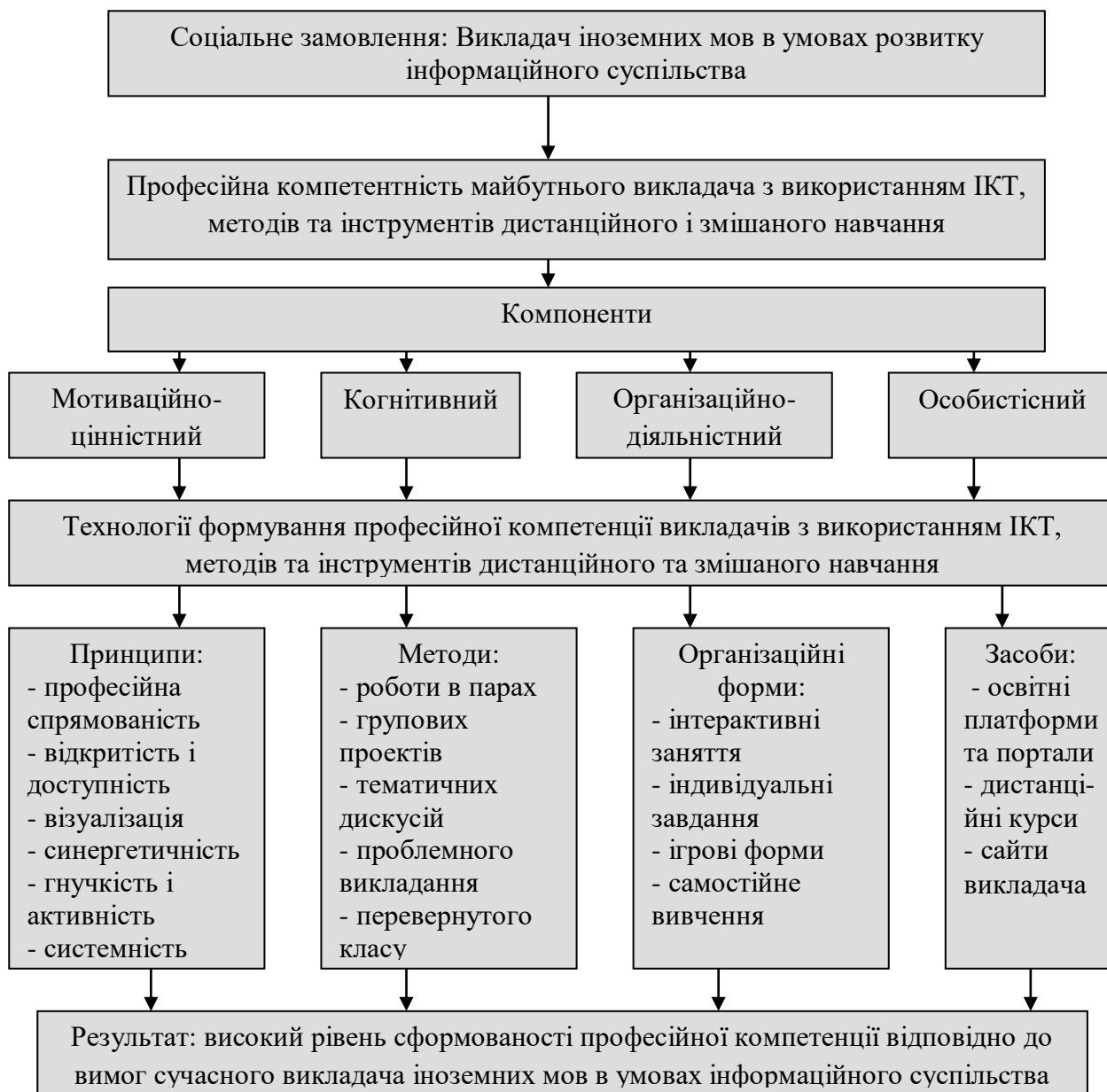

Рис. 1.2 Модель формування професійної компетентності викладачів іноземних мов в умовах інформаційного суспільства
Сформовано автором на основі.

Така модель може бути основою для виконання соціального замовлення підготовки сучасних викладачів іноземних мов з навичками роботи засобами дистанційного та змішаного навчання; викладання різним віковим групам населення, цільовим професійним групам фахівців тощо. Модель вимог до сучасного викладача іноземних мов представлена на рис. 1.3. Вона враховує

особливості розвитку інформаційного суспільства та зокрема активне впровадження засобів дистанційного та змішаного навчання.

Рис. 1.3. Модель вимог до сучасного викладача іноземних мов
Сформовано автором.

Таким чином, можна зробити висновок, що в умовах інформатизації освіти, викладач перестає бути транслятором знань та інструктором по набуттю навичок читання, перекладу та мовлення, а виступає в ролі тьютора, фасилітатора для створення разом зі студентом персонального інформаційного освітнього середовища, організатором дистанційного та/або змішаного навчання, консультантом в проблемних питаннях навчання.

2. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Перші дослідження в галузі комп'ютерного навчання іноземних мов відносяться до шістдесятих років минулого століття. Проблемами такого навчання займалися педагоги, психологи та методисти, серед них Н.Ф.Тализіна, Т.В. Габай, А.В. Мордвинова, Є.С. Полат, Р.Г. Піотровський, Е.Л. Носенко та ін. Теоретичні проблеми використання комп'ютерів у процесі навчання іноземних мов розглядаються в контексті комп'ютерної лінгводидактики, зокрема в роботах М.А. Акопової, Н.Ф. Тализіної, Т.В. Габай, В.Я. Ляудіс, А.В. Мордвинової, Є. Енгланд (ергономічний та психолого-інформаційний аспекти); в дослідженнях Р.Г. Піотровського, А.В. Зубова, Е.Л.Носенко, М. Кенінга та ін. (лінгвометодичний і дидактичний аспекти); в розробках В. Денінга, В.І. Брановицького, А.М. Довгялло, М. Хазена, Є.С. Полат (технічний та програмно-інформаційний аспекти).

Проблеми дистанційного та змішаного навчання є актуальними і також розглядаються різними науковими міжнародними та вітчизняними школами.

Останні розробки свідчать про синергетичні дослідження щодо комп'ютерного навчання іноземних мов, розвитку освітніх платформ, методів дистанційного та змішаного навчання.

Дистанційна освіта є перспективним сучасним механізмом і інструментом досягнення цілей освіти на сучасному етапі її розвитку. Оскільки це - нова галузь знань, невід'ємною складовою при описі будь-якої предметної галузі є чітке обґрунтування її основних категорій і понять. Виходячи із даного твердження та, зважаючи на особливу актуальність використання засобів дистанційного навчання у підготовці педагогічних кадрів загалом, а також, фахівців іноземних мов зокрема, вважаємо за необхідне уточнити сутність низки базових та вагомих для нас категорій і понять.

Дистанційне навчання — сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою

використання ІКТ від тих, хто навчає (викладачів), до тих, хто навчається (студентів чи слухачів). Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі роботи, надання студентам можливості самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультаційний супровід у процесі дослідницької діяльності.

Дистанційне навчання залежить від інформаційних технологій та систем управління навчанням. Замість відвідування курсів, студенти і викладачі вибирають для себе найзручніший час для спілкування та обмінюються друкованим або електронним матеріалом через будь-які зручні технології.

Деякі автори ототожнюють дистанційне та електронне навчання, але електронне навчання є більш широким поняттям і включає в себе всі види навчання за допомогою інформаційних технологій.

Головною ознакою дистанційного навчання є не тільки фізична сепарація інструктора від студента, а й використання світової мережі Інтернет.

Б. Шуневич зазначає, що відкрита освіта – це технологія навчання, яка побудована так, щоб зробити навчальний процес більш гнучкішим для кожного конкретного студента, незалежно від географічної віддаленості та його соціальних і тимчасових обмежень. Вона передбачає індивідуальний підхід до кожного студента і здійснюється за індивідуальним планом. Відкрите навчання включає дистанційну та інші форми навчання, а також поєднує традиційну форму навчання та самоосвіту. Отже, дистанційна освіта базується на принципах відкритої освіти, реалізовує її задачі та моделі.

За визначенням В.Ю. Бикова дистанційна освіта – це різновид освітньої системи, в основі якого лежить одна з форм здобуття освіти, яка реалізується з використанням дистанційних технологій навчання.

Дистанційне навчання, як наголошує В.Ю. Биков, – це форма організації та реалізації процесу навчання та виховання, учасники якої територіально віддалені один від одного.

За визначенням В.М. Кухаренка дистанційне навчання – це сукупність педагогічних технологій (форм навчання), що базується на принципах

відкритого і комп'ютерного навчання та активних методах навчання у спілкуванні в інформаційному освітньому просторі для організації освіти користувачів, розділених у просторі і часі.

За визначенням О.О. Андрєєва дистанційне навчання – це синтетична, інтегральна, гуманістична форма навчання, що базується на широкому спектрі традиційних і нових інформаційних технологій та їх технічних засобів, які використовуються для доставки навчального матеріалу, його самостійного вивчення, організації діалогового обміну інформацією між викладачем і студентом, а сам процес навчання інваріантний до місця знаходження слухачів у просторі і часі, а також до конкретної освітньої установи.

Початок дистанційного навчання пов'язують із запровадженням в 1836 році кореспондентського навчання в університеті Лондона. Студенти по-пошті отримували навчальні завдання, виконували їх в письмовому вигляді та надсилали назад до університету. Згодом кореспондентське навчання розповсюдилося в інших університетах, в 1892-му році з'явилося в університеті Чикаго, в 1911-му – в Квінсленді. На теренах Радянського Союзу в 20-х роках ХХ ст. з'являється заочне навчання як різновид кореспондентського.

У кінці 1960-х на початку 1970-х років на Заході почали застосовувати термін «викладання на відстані» (teaching at a distance), а згодом дистанційна освіта, дистанційне навчання (distance education, distance learning). Термін «кореспондентське навчання» в 1982 році замінили на «дистанційне» у назві Міжнародної конференції з дистанційної освіти (International Conference of Distance Education – ICDE) у Ванкувері (Канада). Міжнародна рада з кореспондентської освіти також змінила свою назву на міжнародну раду з дистанційної освіти. Термін дистанційна освіта почав вживатися в назвах американських та європейських журналах з цієї тематики, таких як Міжнародний журнал About distance Education у 1974 р., журнал Відкритого університету Великобританії Teaching at a Distance у 1974 р. та інші.

З появою радіо та телебачення наприкінці 60-х початку 70-х років в освіті відбулися кардинальні зміни: їх стали широко використовувати в навчальному

процесі. Спочатку в дистанційному навчанні застосовувались теле- та відеокасети з лекціями, але поступово відбувся перехід до використання двостороннього зв'язку, що надають мультимедійні інтернет-технології.

Варто зазначити, що вже в кінці 70-х на початку 80-х років, велика кількість університетів та підприємств створювали телекурси, розраховані на навчання працівників без відриву від виробництва за допомогою телебачення та книг. Такі курси не вимагали постійної фізичної присутності студентів. Перший Відкритий університет Великобританії (UKOU), був створений в кінці 1960-х років, в ньому спочатку використовувалися телебачення і радіо в якості основних засобів. Тепер майже всі відкриті університети використовують застосування дистанційних технологій навчання як основний навчальний підхід. Бесіда, форуми, відео / аудіо конференції, та електронні листи є інструментами, які, дозволяють дистанційному навчанню стати доступним практично кожному, хто має комп'ютер або/і смартфон з доступом до Інтернету. Оскільки ринок дистанційного навчання розширюється, університети розглядають різні варіанти, щоб задовольнити потреби практично будь-яких вікових та освітніх груп, починаючи з учнів, і закінчуючи літніми людьми, які хотіли б дізнатися про щось нове зі своїх портативних комп'ютерів. Зважаючи на ріст популярності, в майбутньому дистанційне навчання поширюватиметься на практично будь-який курс і буде доступним для всіх.

В Україні розвиток дистанційного навчання розпочався значно пізніше. Нормативно-правова база становлення дистанційного навчання, представлена Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні була затверджена лише в 2000 році .

Накази МОН про затвердження Положення про дистанційну освіту 25.04.2013 № 466 та про затвердження Змін до Положення про дистанційну освіту, де зазначається мета, завдання, наведені основні терміни і поняття. Шляхи реалізації. Особливості організації навчального процесу за дистанційною формою навчання з використанням технологій дистанційного навчання та вказується забезпечення дистанційного навчання. Наказ МОН Про

затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями 30.10.2013 № 1518.

Дистанційне навчання включає три основних компоненти:

1. Студент і т'ютор (інструктор) є фізично віддалені один від одного.
2. Під час дистанційного навчання широко використовуються телебачення, радіо, CD та Інтернет технології.
3. Дистанційне навчання дозволяє використовувати складні технології, які гарантують, що відповідні канали зв'язку сприяють правильному освітньому середовищу.

Дистанційній освіті належить майбутнє. З розвитком технологій планування та розповсюдження освітніх товарів стане гнучкішим і віртуально буде підходити будь-кому: від робітника, домогосподарки, студентів, які проживають закордоном та у різних віддалених районах, до людей з фізичними вадами та старших людей, яким було б важко відвідувати заняття. Варто зазначити, що закордоном (зокрема в США) університетам дуже вигідно залучати старше покоління та дорослих до освітніх дистанційних програм.

Майбутнє дистанційної освіти виглядатиме наступним чином: навчальний заклад буде прагнути зробити все можливе, щоб задовольнити потреби різних груп, як показано нижче:

1. Загальноосвітня школа. Діти зможуть отримувати деякі інтерактивні навчальні ігри зі шкіл для того, щоб закріплювати інформацію, отриману в школі.
2. Старша школа. Велика кількість старшокласників (особливо закордоном) працюють після школи, щоб заощадити гроші на навчання в коледжі та авто. Оскільки, вони не можуть вчитися та працювати одночасно, дистанційна освіта дозволить їм охопити навчальний матеріал, необхідний для майбутньої кар'єри.

3. Коледжі та університети. Ці навчальні установи вперше почали використовувати дистанційне навчання, тому мають великий досвід, адже обслуговують велику аудиторію.

4. Професійна освіта. Ці курси будуть корисними для тих, хто хоче отримати практичні навички, не заглиблюючись у формальну освіту. Наприклад можуть бути ті, які хочуть вивчати бухгалтерський облік, машинну інженерію, маркетинг, виробництво харчової продукції і т. д. для того, щоб само вдосконалитися, вразити коханих, або просто на користь для майбутньої професії.

5. Безкоштовні курси. Завдяки існуючим технологіям, уряди можуть використовувати безкоштовні курси для поліпшення життя своїх громадян. Було б корисно запровадити безкоштовні курси з попередження стихійних лих (торнадо, цунамі і т.д.) або проявів тероризму. Забезпечуючи такі курси, уряди попередять паніку населення під час катастроф та швидке відновлення інфраструктури.

Існує чотири типи дистанційного навчання. Цей поділ відбувається з врахуванням режимів навчання: синхронного чи асинхронного. За визначенням К.П. Осадчої та В.В. Осадчого синхронне навчання – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відео конференція, соціальні мережі). Асинхронне навчання – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі). Асинхронне дистанційне навчання, у більшості випадків, має чітко встановлені терміни здачі навчального матеріалу (щотижня), хоча, також є можливість працювати у власному темпі. Такий тип навчання є досить виснажливим для певної категорії студентів, тому що єдиний спосіб отримання інформації – тексто-графічний, хоча, знову ж таки деякі асинхронні курси включають аудіо та відео додатки. Синхронне навчання менш гнучке, має певні часові обмеження,

але це – найбільш розповсюджений вид дистанційного навчання, оскільки пропонує часту взаємодію між студентами та викладацьким складом.

Он-лайн курси з вільним розкладом надають студенту можливість найбільшої свободи, оскільки відбуваються в асинхронному режимі. Для проходження курсу студенти забезпечуються, через комп'ютерно-орієнтоване навчальне середовище, всіма необхідними навчальними матеріалами, списками розсилки, електронною поштою та іншими можливостями для успішного проходження курсу. На початку курсу встановлені чіткі терміни здачі матеріалів, в межах яких студент сам вибирає темп роботи. Цей вид дистанційного навчання відмінно підходить для студентів, які вміють планувати свій час і надають перевагу самостійній праці.

Гібридне (змішане) дистанційне навчання об'єднує синхронне та асинхронне навчання, в якому передбачається взаємодія викладача зі студентом у визначений час у навчальній аудиторії або ж у чаті. Студент має можливість виконувати завдання у власному режимі. Однак, іноді може здавати їх он-лайн за допомогою форуму. Зазвичай, так трапляється, коли в університеті не достатньо навчальних аудиторій, щоб розмістити всіх студентів одночасно.

Комп'ютерно-базоване дистанційне навчання відрізняється від гібридного (змішаного) тим, що студент не є вільним у своєму виборі. Він зобов'язаний відвідувати віртуальну лабораторію, або ж навчальну аудиторію у чітко встановлений час кожного тижня.

Он-лайн курси з чітко встановленим часом для зустрічей – найбільш розповсюджена форма дистанційного навчання, в якій навчальний процес відбувається виключно он-лайн. Студенти зобов'язані входити на свої навчальні сайти у встановлений час. Цей тип дистанційного навчання є синхронним і вимагає обов'язкової присутності в чаті.

Оскільки інформаційні технології, які застосовуються в навчальному процесі продовжують еволюціонувати, науковці ще не визначилися щодо спільної термінології та дефініцій. В результаті, іноді виникає плутанина при порівнянні та спірні питання щодо визначень, таких як: дистанційне навчання,

е-навчання, он-лайн навчання. На нашу думку важливим є аналіз цих понять, спираючись на зарубіжну та вітчизняну наукову літературу.

Термін дистанційне навчання найбільш загальний, який вказує на відстань між об'єктом навчання та центром навчання. Дистанційна освіта та дистанційне навчання не є тотожними поняттями. Дистанційне навчання – це здатність, можливість, в той час як дистанційна освіта – це діяльність в межах можливостей (навчатися на відстані); хоча, обидва терміни є обмежені різницею в часі та відстані.

З появою нових технологій стало очевидно, що термін дистанційне навчання почав еволюціонувати. Для розкриття певних ознак та характеристик дистанційного навчання почали застосовуватися нові терміни і поняття, такі як: он-лайн навчання, електронне навчання, опосередковане навчання, колаборативне навчання, віртуальне навчання, веб-орієнтоване навчання та ін. Спільним для цих всіх визначень є фокус на тій чи іншій формі взаємодії між студентом та викладачем, яка відбувається в різних місцях в різний час, з використанням різних форм подачі навчального матеріалу.

Електронне навчання за визначенням науковця М. Ніколса – це навчання, яке доступне виключно з використанням технічних засобів, які є веб-орієнтовані, розповсюдженні через Інтернет та можливі завдяки глобальній мережі. Науковець Р. Еліс вважає, що в електронному навчанні матеріал передається не тільки через CD-диски, інтернет чи інтранет, але й за допомогою аудіо- та відео-записів, супутникове мовлення та інтерактивне телебачення. І. Еліот і Л. Тріака вважають, що е-навчання не можливе без використання інтерактивних технологій. Л. Тріака виділяє е-навчання як тип онлайн-навчання. Роздумуючи над видами технологій, які повинні застосовуватись в навчанні на відстані науковці приходять до висновку, що он-лайн курс/навчання, веб-орієнтоване навчання, веб-орієнтоване учіння та дистанційне навчання є синонімічними поняттями.

Серед переваг дистанційного навчання виділяють наступні.

– Зручність – он-лайн курси можна пройти тоді, коли студенту зручно, не

прив'язуючись до річного або семестрового розкладу. Звісно, це все можливо, якщо поруч є комп'ютер з підключенням до Інтернету.

– Гнучкість – відсутні традиційні заняття, студенти самі вирішують, коли виконувати завдання, які їм поставлені. Вони самі встановлюють темп навчання. У деяких програмах студенти можуть навіть створювати свій власний розклад занять.

– Перспективність – дистанційне навчання надає різні можливості, які включають акредитовані та авторитетні програмами.

– Вартість – ціни на он-лайн курси, у порівнянні з традиційними курсами коледжу чи університету, зазвичай дешевші так, як студентам не потрібно витрачати кошти на винаймання житла, харчування, транспорт.

– Самоспрямованість – можливість встановлювати свій власний темп і графік так, щоб мати змогу контролювати середовище навчання.

– Час перебування в класі – тепер студенти можуть проводити зайняття майже на будь-яку тему і їм не обов'язково бути в класі, через це вони витрачають дуже мало часу. Зауважмо, що деякі програми дистанційної освіти як і раніше, повинні проводитись тільки у аудиторії.

– Доступність – студенти можуть працювати майже скрізь, де є доступ до комп'ютера та Інтернету.

– Додаткові можливості – курси дистанційної освіти зазвичай кращі для людей, які навчаються за допомогою візуальних сигналів та емпіричних вправ, а також для тих, які потребують більше часу, мають певні мовні труднощі, або є інтровертами.

– Жодних витрат на подорожі – студенти можуть навіть не залишаючи свій будинок, пройти курс в режимі он-лайн і, що найголовніше, не мати жодних витрат на переїзд.

– Без відриву від виробництва – оскільки, курси дистанційного навчання знаходяться в кібер-просторі і відбуваються у власному темпі студента, немає ніякої необхідності залишати свою щоденну роботу або брати відпустку задля навчання.

Дистанційне навчання базується на традиційних дидактичних принципах навчання:

1. Систематичності та послідовності навчання. Навчальний матеріал повинен бути чітко структурований, раціонально розподілений на певні смислові фрагменти і поетапно засвоєний студентами. Викладач-тьютор з самого початку знайомить студентів з структурою навчального курсу, його основними принципами і поняттями. Відтак у студентів формується цілісна уява про курс, вони глибше осмислюють навчальний матеріал, легше його запам'ятовують та застосовують на практиці.

2. Принцип наочності навчання. Саме по собі дистанційне навчання є інтерактивним і вимагає залучення великої кількості мультимедійних технологій. Оскільки навчання відбувається он-лайн викладач може пропонувати своїм студентам не тільки навчальні матеріали підготовлені ним самим, за допомогою комп'ютерних технологій, але й посилення на інші інтернет-джерела.

3. Принцип свідомості й активності студентів. У дистанційному навчанні великого значення набуває мотивація студентів, правильніше навіть сказати само мотивація. У традиційному навчанні стимулом для студента може слугувати оцінка чи перевірка присутності, в дистанційному – це все теж присутнє, але оскільки графік навчання є вільним, виникає загроза відкладання виконання завдання «на потім». Та якщо студент чітко поставить мету та встановить пріоритети – його діяльність буде вмотивована та спрямована на виконання поставлених задач. Викладач теж долучається до активності учнів завдяки чіткій організації навчального процесу та використанню відповідних методів та засобів навчання.

4. Принцип доступності навчання. В дистанційному навчанні викладач повинен враховувати ступінь готовності студентів до роботи з інформаційними технологіями: віртуальним навчальним середовищем, спеціально-орієнтованими комп'ютерними програмами, різними мультимедійними технологіями та електронними навчальними ресурсами.

5. Принцип забезпечення міцності результатів навчання. Для втілення цього принципу викладач-тьютор має побудувати свій курс, дозуючи матеріал за обсягом, використовуючи різноманітні способи та засоби викладу матеріалу з залученням мультимедіа, застосовувати асоціативні зв'язки, спеціальні прийоми та стратегії. Для визначення рівня засвоєння програми курсу доречно використовувати тестові програми.

6. Принцип науковості навчання. Цей принцип, головним чином, стосується процесу наукового пошуку. Навчити і заохотити студентів до виконання проектів, використовуючи проблемні і дослідницькі методи навчання – одне з головних завдань викладача. Залучення студентів до виконання проекту сприяє їхній взаємодії: спільним обговоренням в чатах, на форумах. Студенти вчаться один від одного, генеруючи знання та досвід, тим самим, вирішується проблема «ізоляції» студента.

7. Принцип зв'язку навчання з життям, теорії з практикою. Щоб успішно конкурувати в умовах ринкових відносин викладач-тьютор має так спланувати свій курс, щоб він максимально був наближений до вимог часу. Звісно, студенти дистанційних курсів можуть поєднувати навчання та працю, теорію та практику, що зазвичай і відбувається.

8. Принцип врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів. Розробляючи навчальні-матеріали, викладач-тьютор має враховувати психологічні закономірності сприймання, пам'яті, уваги, уяви, мислення, типи темпераменту, індивідуальні та вікові особливості студентів. Врахування цих особливостей сприяє підвищенню рівня сприйняття інформації й засвоєння навчального матеріалу тими, хто навчається в системі дистанційного освіти.

Водночас з'являються нові принципи, пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій. Аналізуючи вітчизняну та зарубіжну наукову літературу, варто зазначити наступні принципи побудови систем відкритої освіти, які пропонує В. Биков:

1. Принцип свободи вибору студентів. Студенти є вільні у виборі навчальних закладів, які пропонують дистанційне навчання, навчальних курсів,

викладачів, графіку навчального процесу, індивідуального плану, інформаційних ресурсів.

2. Принцип свободи вибору викладачів. Викладачі також можуть вибирати навчальний заклад, або працювати в декількох одночасно; створювати власні навчальні курси, застосовуючи форми і методи, які користуються попитом у студентів, які є споживачами освітніх послуг.

3. Принцип гнучкості навчання. Основна перевага дистанційного навчання – вчитися в зручній для студента час, обираючи індивідуальний графік, методи здійснення та форми організації навчання. Студенти можуть поєднувати традиційне навчання з дистанційним, або працю з навчанням, для кращого засвоєння конкретної дисципліни, яка підвищить конкурентоздатність студента на ринку праці.

4. Принцип інваріантності навчання. Гасло сучасного світу – «освіта протягом життя» передбачає постійний процес навчання, пізнавальної активності та наукового пошуку.

5. Принцип незалежності навчання в часі. Ключовим елементом дистанційного навчання є самостійна робота студентів, яка відбувається у зручній для них час з використанням доступних інформаційних технологій. Взаємодія викладача та студента відбувається синхронно та асинхронно.

6. Принцип екстериторіальності навчання. Сама назва «дистанційне навчання» передбачає навчання на відстані, яка може бути відносно невеликою: інше місто, або ж досить значною: інша країна і навіть континент. Це дає можливість навчатися студентам, які з тих чи інших причин не можуть залишити своє місце проживання.

7. Принцип еквівалентності сертифікатів про освіту. На теренах України дистанційна освіта – досить рідкісне явище. Ця нова сфера освітніх послуг ще перебуває на стадій дослідження. Проте в країнах цивілізованого світу сертифікат про закінчення дистанційного курсу свідчить про високу мотивацію працівника і деякі ІТ-компанії швидше беруть на роботу слухача дистанційних курсів, ніж традиційних.

8. Принцип стартового рівня знань. Навчання в системі дистанційної освіти передбачає наявність стартового рівня знань для роботи з інформаційними та мультимедійними технологіями як у студентів так і у викладачів.

9. Принцип гуманізації навчання. Ключова постать у дистанційному навчанні є студент. Врахування його індивідуальних та вікових особливостей, потреб та інтересів та створення найсприятливіших умов для оволодіння ним знаннями, вміннями і навичками є вкрай важливі при побудові успішного он-лайн курсу, при виборі методів та засобів навчання. Оскільки знання, отримані в процесі дистанційного навчання, повинні «забезпечувати соціальну захищеність студента та достойне існування в сучасному світі».

10. Принцип інтернаціоналізації навчання. Освіта – явище інтернаціональне. Прагнення до знань об'єднує людей усього світу. Аналізуючи теорію Маршала Маклуєна про світ як «глобальне село», варто зазначити, що знання глобальної (англійської) мови дає можливість: бути в курсі всіх справ та новинок сучасної науки будь-якого спрямування; проходити дистанційний курс в будь-якому куточку землі і в будь-якого науковця, незалежно від національної приналежності; проводити дослідження в будь-якій сфері, користуючись досвідом спільноти науковців-однодумців з усього світу завдяки глобальній мережі; брати участь в міжнародних заходах, збагачуючи власний досвід; підходити до вирішення досліджуваної проблеми глобально, залучаючи досвід різних культур. Всі ці можливості вчать студента бути «громадянином світу», виховують толерантне ставлення до оточуючого середовища, але й до глобальної спільноти, представником якої він стає.

11. Принцип пріоритетності педагогічного підходу. Планування, розробка та впровадження дистанційного курсу – кропітка праця, яка має базуватися на певній чіткій системі принципів. Оскільки мова йде про навчання, на перший план виступають саме застосування педагогічних категорій, таких як постановка цілей, визначення змісту, методів, завдань, засобів, організаційних форм навчання. Викладач-тьютор не може створити успішного курсу не

враховуючи цих категорій. Якщо пріоритетом для викладача-тьютора буде використання якомога більшої кількості інтерактивних технологій, які не будуть базуватися на вище зазначених принципах, то такий курс буде нагадувати хаотичний набір завдань, зібраних під єдиною назвою.

12. Принцип досконалості побудови навчального середовища. Сучасна людина не може залишатися осторонь від змін, які відбуваються у суспільстві, зокрема, у сфері інформаційних технологій. У світі, де студент не уявляє свого життя без смартфона, планшета, ноутбука та інших новітніх гаджетів, його освітні потреби не будуть задоволені такими застарілими засобами як паперовий підручник чи магнітофон. Наразі ми можемо говорити про широке використання віртуальних навчальних середовищ, або ж навчальних платформ як в дистанційному так і в традиційному навчанні. Звісно, таке середовище повинно бути ретельно сплановане: забезпечувати інформаційно-комунікаційні потреби студентів та, водночас, захищати персональні данні студентів від несанкціонованого доступу.

13. Принцип економічної привабливості відкритої освіти. Вартість дистанційної освіти зазвичай така ж як і традиційної, іноді навіть більша. Незважаючи на це, економічні витрати які несе студент обґрунтовані і спрямовані власне на отримання освітніх послуг: можливість вибору вищого навчального закладу з-поміж вітчизняних чи зарубіжних; можливість доступу до ресурсів таких як віртуальне навчальне середовище, спеціально-орієнтовані комп'ютерні програми, веб-технології; а не на проїзд, житло, харчування.

14. Принцип несуперечності відкритої освіти. Дистанційна освіта не суперечить традиційній, навпаки є її послідовницею. Дуже часто в традиційній освіті використовують елементи дистанційної: навчальні платформи, спеціально-орієнтовані комп'ютерні програми та технології і, навпаки, дистанційна освіта ґрунтується на тих же засадах і категоріях що й традиційна. В дистанційній освіті використовуються всі психолого-педагогічні надбання традиційної в поєднання з новітніми технологіями.

15. Принцип легітимності відкритої освіти. Дистанційна освіта набирає чинності, коли розроблені законодавча, правова, нормативна та інструктивна база.

16. Принцип престижності відкритої освіти. Перевагою для студента в дистанційній освіті є можливість навчатися на відстані в провідних університетах та у провідних фахівців. Перевагою для викладача є можливість запропонувати свій досвід різним навчальним закладам та ознайомитися з досвідом колег. Чим успішніший курс тим більшу аудиторію слухачів він збирає – авторитет і престиж закладу та його фахівців зростає. Студент же не тільки вивчає конкретну спеціальність, але й на високому рівні володіє ІКТ.

17. Принцип маркетингу освітніх послуг. Цей принцип передбачає постійний моніторинг ринку освітніх послуг: врахування наявного і потенційного попиту на традиційне та дистанційне навчання з метою розвитку кількісної та якісної кадрової структури, визначення фінансової спроможності слухачів курсів, пропагування освітніх послуг на ринку.

18. Принцип системності і розвитку відкритої освіти. Як і будь яка галузь знань дистанційна освіта є явищем динамічним: з'являються новинки в сфері ІКТ, розробляють нові платформи і спеціально-орієнтовані комп'ютерні програми, поліпшується підготовка педагогічних кадрів.

Досліджуючи досвід науковця Л. Боремчука, варто зазначити, що він, розглядаючи принципи дистанційного навчання, багато в чому дублює В. Бикова, але також виділяє і інші:

1. Принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних технологій. Цей принцип ґрунтується на тому, що в основі дистанційного курсу головним є змістове наповнення курсу, а вже потім інформаційні технології.

2. Принцип вибору змісту освіти. У цьому принципі йдеться про те, що дистанційна освіта повинна відповідати нормативним вимогам Державного освітнього стандарту.

3. Принцип безпеки інформації, що циркулює в системі дистанційної освіти. У дистанційній освіті організаційно-технічні засоби повинні бути

спрямовані на дотримання конфіденційності щодо особистих даних слухачів курсу.

4. Принцип відповідності технологій навчання. Технології навчання повинні відповідати технологіям дистанційної освіти.

Зважаючи на те, що в дистанційній освіті студент від об'єкта переходить в суб'єкт навчання, варто розглянути класифікацію принципів, які орієнтуються на студента. Науковці Н. Мачинська та М. Нагірняк виділяють наступні:

– продуктивна орієнтація навчання. В дистанційному навчанні переважає самостійна робота студента. Протягом курсу студент виконує велику кількість проектів, які він має представити засобами ІКТ;

– індивідуалізація навчання. Розробляючи дистанційний курс викладач-тьютор враховує індивідуальні та вікові особливості потенційних студентів, їх потреби та рівень підготовки;

– доступність змісту освіти і навчального процесу. В традиційному навчанні студент перебуває, навчається і взаємодіє в межах учбових аудиторій, серед студентів-одногрупників. Подібно і в дистанційному навчанні, студент перебуває, навчається і взаємодіє в межах віртуального навчального середовища (ВНС). Доступність та простота у користуванні ВНС є запорукою успіху студента.

– пріоритет діяльнісного змісту перед інформаційним. Хоча в дистанційному навчанні акцент робиться на використанні інформаційних технологій ключовим елементом є власне діяльність студента а не інформація, яку він опрацював. Наприклад при виконанні реферативного дослідження більше уваги приділяється методам та способам проведення дослідження ніж інформації, яка міститься в ньому, оскільки студент може просто «скачати» його в Інтернеті, не приклавши зусиль до творчого пошуку.

– принцип інтеграції педагогічних та телекомунікаційних технологій. Як зазначалося вище, тільки гармонійне поєднання педагогічних та інформаційних технологій в дистанційному навчанні матиме позитивний результат в навчанні студента.

– принцип оптимального поєднання очних і дистанційних форм діяльності студентів. Якщо діяльність студента буде спрямована тільки на виконання творчих робіт без спілкування з викладачем-тьютором очно чи дистанційно – це матиме негативні наслідки, такі як: відчуття ізоляції, знеохочення та зниження мотивації. Як наслідок, продуктивність навчання знизиться.

– принцип дієвих критеріїв оцінки. Оскільки в дистанційному навчанні перевірка автентичності діяльності студента є проблемою, варто чітко визначити критерії оцінювання та технічні засоби їх використання.

За визначенням Ю.М. Линника засоби дистанційного навчання – це комплекс текстово-графічних, інформаційно-комунікативних та навчально-методичних механізмів, пристроїв та програм необхідних для здійснення якісного та ефективного, дидактично забезпеченого та контрольованого, такого що ґрунтується на засадах співробітництва та партнерських стосунків усіх учасників навчального процесу, а також передбачає залучення слухачів до активної самостійної роботи, навчання на відстані.

Аналізуючи наукову літературу, можна виокремити декілька класифікацій засобів дистанційного навчання. Науковець Ю.М. Линник пропонує наступну класифікацію: текстово-графічні; комп'ютерні та аудіовізуальні; електронні тести та публікації; електронні програмно-педагогічні системи; сервіси та послуги мережі інтернет.

Науковець В.Ю. Биков класифікує засоби навчання за спрямованістю застосування у загальній і спеціальній педагогіці, за їх дидактичним призначенням, та за специфікою створення і напрямами дидактичного використання в навчально-виховному процесі:

- засоби для активізації пізнавальної діяльності;
- засоби для організації і забезпечення дослідницької діяльності;
- засоби для формування і тренування практичних умінь, навичок, способів продуктивного мислення;
- засоби для формування і розвитку емоційної сфери, систем цінностей студента;

– засоби для контролю та оцінювання навчальних досягнень.

За способом сприйняття людиною виділяють наступні засоби дистанційного навчання, такі як: текстово-графічні, аудіовізуальні та електронні освітні ресурси.

Текстово-графічні засоби включають: книги та інші друквані матеріали. Ці засоби мають низку переваг, а саме: вони зручні у користуванні для будь-якої вікової категорії та не потребують технічних засобів.

Аудіовізуальні засоби включають: інтерактивні комп'ютерні програмно-педагогічні засоби та носії навчальної інформації: аудіокасети, відеокасети, CD/DVD-диски, радіо- та телетрансляцію.

Електронні освітні ресурси (ЕОР) – це навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами.

Керуючись наказом про затвердження Положення про електронні освітні ресурси від 01.10.2012 № 1060, Законом України про вищу освіту та науковими дослідженнями А.О. Бойченко та Ю.М. Линника, варто виділити наступні ЕОР:

– електронний документ – інформація подається у вигляді електронних даних, потребує технічних засобів;

– електронне видання – електронний документ, який редагується редакційно-видавничою колегією і розповсюджується в незмінному вигляді;

– електронний аналог друкованого видання – звичайна електронна версія друкованого видання, сканована та збережена в електронному вигляді, переважно низько-ефективний засіб навчання;

– електронні дидактичні демонстраційні матеріали – електронні матеріали, які унаочнюють навчальний матеріал (презентації; схеми, відео та аудіо записи)

– інформаційна система – впорядкована система документів та інформаційних технологій, спрямованих на зберігання, обробку, пошук та розповсюдження інформації;

– депозитарій електронних ресурсів – інформаційна система, що забезпечує зосередження в одному місці сучасних ЕОР з можливістю надання доступу через технічні засоби, у тому числі в інформаційних мережах (як локальних, так і в глобальних);

– комп'ютерний тест – стандартизовані завдання, представлені в електронній формі, призначені для вихідного проміжного і підсумкового контролю рівня навчальних досягнень, а також самоконтролю та/або такі, що забезпечують вимірювання психофізіологічних і особистісних характеристик випробовуваного, обробка результатів яких здійснюється за допомогою відповідних програм;

– електронний словник – електронне довідкове видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слів, словосполучень, фраз, термінів, імен, знаків), доповнених відповідними довідковими даними;

– електронний довідник – електронне довідкове видання прикладного характеру, в якому назви статей розташовані за абеткою або в систематичному порядку;

– електронна бібліотека цифрових об'єктів – набір ЕОР різних форматів, в якому передбачено можливості для їх автоматизованого створення, пошуку і використання;

– електронний навчальний посібник – навчальне електронне видання, використання якого доповнює або частково замінює підручник;

– електронний підручник – електронне навчальне видання з систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі;

– електронні методичні матеріали – електронне навчальне або виробничо-практичне видання роз'яснень з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни з викладом методики виконання окремих завдань, певного виду робіт;

– курс дистанційного навчання – інформаційна система, яка є достатньою для навчання окремих начальних дисциплін за допомогою опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій;

– електронний лабораторний практикум – інформаційна система, що є інтерактивною демонстраційною моделлю природних і штучних об'єктів, процесів та їх властивостей із застосуванням засобів комп'ютерної візуалізації;

– освітній веб-сайт – сукупність взаємопов'язаних веб-сторінок, об'єднаних спільним змістом, які містять зображення, відео або інші цифрові дані;

– освітній портал – веб-сайт, побудований за єдиними правилами та алгоритмами, що має свою адресу та забезпечується типовим набором сервісних служб, здатних інтерактивно взаємодіяти із користувачами та здійснювати доступ до всієї необхідної навчально-методичної інформації в мережі Інтернет;

– платформи дистанційного навчання – програмне забезпечення для підтримки дистанційного навчання, що дозволяє здійснювати проектування, розробку та управління курсом і процесами навчання та включає в себе засоби, необхідні для діяльності трьох основних користувачів: викладача (тьютора), студента (слухача) та адміністратора;

– електронні підтримуючі системи – всі ресурси, які потрібні для ефективної роботи інтерфейсу користувача та вирішення супутніх проблем;

– сервіси та послуги мережі Інтернет – додаткові можливості, такі як: веб-сервіси – веб-форуми, блоги, вікі-проекти, соціальні мережі; пошукові системи; електронна пошта; файлообмінні системи; системи обміну повідомленнями; телеконференції.

Використання різноманітних засобів дистанційного навчання допоможе ефективніше організувати дистанційний курс, підвищить мотивацію студентів до навчання, заповнить прогалини традиційного навчання розширить знання з

інформаційних дисциплін та познайомить студентів з можливостями глобальної мережі.

В закладах вищої освіти розробляється нормативна база щодо створення електронних ресурсів та електронних курсів. В останні роки активно розвиваються також мобільні додатки та мобільні електронні курси.

Застосування досвіду Масових Відкритих Онлайн Курсів (МВОК) є одним з трендів сучасної освіти. З початком інформаційної ери освіта вже більше не є одиничним явищем, а систематичним процесом накопичення досвіду протягом життя. Освіта — це не пасивне прослуховування “нудних” лекцій, а активна діяльність. Вона має розширювати можливості студентів, щоб досягти успіху не тільки в навчанні, але й у житті. Безкоштовні онлайн курси уможливають отримання доступної, привабливої та ефективною вищої освіти, оскільки вища освіта є одним з основних прав людини. Розробники безкоштовних онлайн платформ прагнуть допомогти своїм студентам здобути сучасну освіту і, як наслідок, мати переваги над іншими, обираючи майбутню професію. Варто зазначити, що онлайн-освіта – це засіб отримати якісну сучасну освіту не лише для студентів, а й спосіб підвищення кваліфікації для викладачів, які прагнуть дотримуватися принципу «освіта протягом життя».

Онлайн-освіта – головний тренд в області навчальних процесів за останній рік. Масові відкриті онлайн-курси (МВОК) – комбінації безкоштовних відео-лекцій кращих викладачів, інтерактивних завдань та форумів для обговорення навчальних матеріалів.

Засновником МВОК став Стенфордський університет, де в 2012 році були створені перші 3 курси, які зібрали аудиторію в понад 100 000 слухачів. На онлайн-курс професора С. Транна про штучний інтелект зареєструвалося 160 000 студентів з 190 країн світу. Ініціатива була підтримана декількома університетами США і на даний момент аудиторія трьох найбільш відомих безкоштовних онлайн-платформ (Coursera, Udacity, EdX) вже перевищила 6 млн. студентів.

Створення онлайн-курсів в дистанційному режимі стало викликом для всіх країн світу, і вже в 2013 році власні онлайн-платформи були запуснені в Австралії, Німеччині, Бразилії. У Великобританії онлайн-платформа Futurelearn об'єднала зусилля 12 провідних університетів країни. А такі країни як Франція, Китай та Йорданія заснували національні платформи МВОК. Україна та Росія також долучилися до створення МВОК завдяки проектам «Prometheus» та «Лекториум».

Онлайн-курси заповнюють прогалини між традиційною освітою і вимогами працедавців. Це – курси професійної підготовки, практичним завданням яких є підготовка студента до конкретної професії. В такому випадку навчання стає більш вузько спрямованим: студент не вивчає нічого зайвого, а отримує лише необхідні знання та набуває необхідних компетенцій, тому процес навчання пришвидшується.

Курси різняться за тематикою (охоплюють майже всі сфери науки), тривалістю (в середньому 6-8 тижнів), складністю матеріалу (для початківців, практикуючих), викладацьким складом (від дипломованих науковців до ентузіастів-дослідників), платою за сертифікат учасника (в залежності від актуальності та інтересу до даного курсу). Варто зазначити, що будь-який курс можна пройти безкоштовно, отримавши всі необхідні матеріали, або ж зареєструватися, внести зазначену плату, отримати всі матеріали, успішно скласти іспит та отримати сертифікат. Перевагою даних курсів є те, що студент може зупинитися в будь-який момент, або проходити курс декілька разів безкоштовно поки не впевниться, що його складе, і лише тоді внести оплату, скласти іспит та отримати сертифікат. Сам по собі сертифікат — це більше мета, ніж засіб, мотивація для успішного закінчення курсу, великої цінності як документ він не несе.

Навіть якщо студенту не вдасться скласти курс з ряду причин, це не матиме таких наслідків як, наприклад, не складення іспиту в університеті. Можна завжди спробувати ще раз, або перейти на інший.

Кожен курс містить довідкову інформацію про початок курсів, тривалість, рекомендовану кількість годин, які варто витратити на курс в тиждень, мову, якою вестиметься навчання та галузь наук, до якої відноситься курс. На сторінці курсу викладена наступна інформація:

- відомості про професійну діяльність інструктора (інструкторів);
- анотацію до курсу;
- рекомендації, кому варто пройти даний курс;
- мета курсу;
- сподівання від курсу;
- рівень знань, необхідних для успішного проходження курсу;
- структура курсу;
- детальна інформація щодо сертифікату.

Для зацікавлення студентів викладач-тьютор розміщує короткий відеоролик, з якого можна наперед дізнатися про рівень володіння мовною компетенцією викладача, що є дуже важливим для студентів, які вивчають іноземні мови.

Оскільки переважна більшість курсів викладена англійською як мовою міжнародного спілкування, студент має змогу не тільки вивчати щось нове з іншої галузі знань, але й вдосконалювати свої вже набуті знання з практики мови, розширювати свій словниковий запас.

Створення подібних проектів не лише підвищує імідж лектора, але й навчального закладу, де він працює. Вони надають можливість вузам «просувати» власні освітні програми абітурієнтам та студентам на новому якісному рівні, виконуючи роль профорієнтації. Створення власних online-курсів є ознакою високого стандарту якості освіти.

На жаль, розвиток дистанційної освіти в Україні розпочався значно пізніше, ніж в країнах Західної Європи, і здійснювався за умов низького рівня інформатизації українського суспільства, незначної кількості оснащення комп'ютерною технікою та відсутності спеціалізованих методик дистанційного навчання. Теоретичні, практичні та соціальні аспекти дистанційної освіти

розроблені в нашій країні недостатньо. Кількість вищих навчальних закладів України, які активно розробляють або використовують відповідні курси дистанційного навчання, досить незначна.

Процеси реформування вищої освіти України в умовах інтенсивного соціально-економічного розвитку передбачають актуалізацію такої підготовки фахівців, де здійснюватиметься формування професійної компетентності, здатності до творчого застосування знань у реалізації професійних завдань, спроможності здійснювати спілкування з фахівцями з інших країн, а також виконувати професійну діяльність в умовах іншомовного середовища. З розвитком потреб суспільства змінилися акценти методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі – з читання та перекладу літератури за фахом на комплексне уміння здійснювати іншомовну комунікацію професійного спрямування. Поряд із цим особливого значення набувають інформаційні технології та дистанційне навчання, які, за досвідом зарубіжних країн, відкривають нові можливості для оптимального розвитку умінь і навичок здійснення комунікації іноземною мовою. Всі ці аспекти зумовлюють поштовх до подальшого розвитку педагогічної науки в галузі викладання іноземних мов із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Як свідчать дослідження, в Україні електронні дистанційні курси з іноземних мов існують з 1996 року. Поряд із пропозиціями дистанційних курсів з іноземних мов розвиваються методологічні засади навчання іноземних мов в умовах дистанційної освіти. Так, до основних концептуальних положень дистанційного навчання іноземних мов відносять: обов'язкову самостійну практику студента у мовленнєвій діяльності; інтерактивну взаємодію студента і викладача; ефективний зворотній зв'язок; використання різноманітних видів самостійної діяльності студентів з переважним застосуванням нових педагогічних технологій. При цьому основними методичними принципами організації дистанційної системи навчання є комунікативність; свідомість; наочність; принцип опори на рідну мову студентів; доступність; позитивний емоційний фон.

Для організації дистанційного процесу навчання іноземних мов важливе значення мають наступні чинники:

а) відбір та організація мовного матеріалу відповідно до цілей та задач курсу;

б) структурування курсу, його методична та технологічна організація (гіпертекстові технології, Web-сторінки);

в) чітке планування роботи групи (організація малих груп, конференцій, у тому числі аудіо і відеоконференцій, організація систематичної звітності – індивідуальної, групової);

г) організація постійних консультацій з викладачем і куратором сервера;

д) налагодження та вмiла підтримка позитивного емоційного фону у групі у цілому та у кожного студента окремо.

3. СТАН РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сучасному суспільству потрібна масова якісна освіта, яка б забезпечила зростаючі вимоги до споживачів і виробників матеріальних та духовних благ. Навіть для розвинених заможних країн проблематично виконувати соціальні замовлення суспільства за рахунок збільшення асигнувань на освіту та збільшення кількості навчальних закладів. Ось чому не є випадковою поява дистанційної освіти, як закономірного процесу розвитку та адаптації до сучасних умов та вимог підтримки концепції безперервного навчання.

У всьому світі дистанційна освіта існує і займає своє соціально-значуще місце в освітній сфері. У кінці 1997 року в 107 країнах діяло близько 1000 навчальних закладів дистанційного типу. Кількість тих, хто здобув вищу освіту в системі дистанційної освіти, в 1997 році становила близько 50 млн. чоловік, у 2000 р. – 90 млн., за прогнозами у 2023р. становитиме 120 млн. чоловік.

Дистанційна освіта – це ідеальний варіант для тих, хто цінує свій час, має мобільний спосіб життя чи просто прагне здобути вищу освіту, перебуваючи у себе вдома чи в офісі.

Дослідження ринку дистанційного навчання говорять про те, що темпи його поширення досить високі, а на Заході фінансові вливання в цей процес оцінюються мільярдами доларів. Ось чому кожен навчальний заклад в Україні зацікавлений у тому, щоб якнайшвидше зайняти місце на цьому ринку. Це дозволить значно збільшити прибуток навчального закладу, зніме проблему недостачі аудиторій, допоможе вирішити кадрове питання, тому що використовуючи відео конференції, читати лекції зможуть професори навчальних закладів з інших міст і навіть закордонних країн. Завдяки дистанційному навчанню слухачі зможуть об'єднати навчання і роботу, відпадають проблеми проживання і харчування в чужому місті, скорочуються матеріальні витрати на проїзд до місця навчання. Навчаючись на дистанційних

курсах, студент підвищує свій інтелектуальний і творчий потенціал, вчиться самостійно приймати рішення.

Говорячи про дистанційну форму навчання саме на теренах України, слід мати на увазі створення єдиного інформаційно-освітнього простору, куди варто включати всілякі електронні джерела інформації (включаючи мережеві): віртуальні бази даних, консультаційні служби, електронні навчальні посібники, кіберкласи. Коли мова йде про дистанційне навчання, слід розуміти наявність у системі викладача, підручника та учня. Головним в організації дистанційної форми навчання є створення електронних курсів, розробка дидактичних основ дистанційного навчання, підготовка педагогів-координаторів. На жаль, те, що ми маємо сьогодні в переважній більшості, ніяк не відповідає елементарним педагогічним вимогам. Звідси значущість проблеми, пов'язаної з розробкою самих курсів дистанційного навчання, методики їх використання та підготовки кваліфікованих викладачів.

Наслідком процесу інформатизації суспільства та освіти є поява дистанційного навчання як найбільш перспективної, гуманістичної, інтегральної форми освіти, орієнтованої на індивідуалізацію навчання.

Передумовами розвитку дистанційного навчання є:

- бурхливий розвиток інформаційних технологій;
- неперервне зниження вартості послуг на підключення та використання глобальної мережі Інтернет, її ресурсів і сервісів;
- суттєве поглиблення процесів упровадження інформаційних технологій в освітню практику;
- значне поширення засобів комп'ютерної техніки серед населення.

Дистанційне навчання – нова організація освітнього процесу, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів навчання, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самостійного навчання, призначена для широких верств населення незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання, стану здоров'я. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології

викладення матеріалу, здобувати повноцінну освіту, підвищувати кваліфікацію співробітників у територіально розподілених місцях. Процес навчання може відбуватися будь-де і будь-коли, єдина умова – доступ до мережі Інтернет.

У дистанційному навчанні змінюється роль і вимоги до викладачів. Викладачі дистанційних курсів повинні мати універсальну підготовку – володіти сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, бути психологічно готовим до роботи зі студентами у новому навчально-пізнавальному середовищі.

Завдяки таким засобам дистанційного навчання, як дискусійні форуми, електронні обговорення засвоєного матеріалу, списки розсилання, створюється нове навчальне середовище, в якому студенти почувають себе невід'ємною частиною колективу, що посилює мотивацію до навчання.

Дистанційні курси характеризуються таким властивостями як:

- гнучкість – можливість викладення матеріалу курсу з урахуванням підготовки, здібностей студентів.
- актуальність – можливість упровадження новітніх педагогічних, психологічних, методичних розробок;
- зручність – можливість навчання у зручний час, у певному місці, здобуття освіти без відриву від основної роботи, відсутність обмежень у часі для засвоєння матеріалу;
- модульність – розбиття матеріалу на окремі функціонально завершені теми, які вивчаються у міру засвоєння і відповідають здібностям окремого студента або групи загалом;
- економічна ефективність – метод навчання дешевший, ніж традиційні, завдяки ефективному використанню навчальних приміщень, полегшеному коригуванню електронних навчальних матеріалів та мультидоступу до них;
- можливість одночасного використання великого обсягу навчальної інформації будь-якою кількістю студентів;

– інтерактивність – активне спілкування між студентами групи і викладачем, що значно посилює мотивацію до навчання, поліпшує засвоєння матеріалу;

– більші можливості контролю якості навчання, які передбачають проведення дискусій, чатів, використання самоконтролю, відсутність психологічних бар'єрів;

– відсутність географічних кордонів для здобуття освіти. Різні курси можна вивчати в різних навчальних закладах світу.

Переваги дистанційного навчання:

1. Навчання проходить за схемою "anywhere-anytime";
2. Індивідуальний підхід до кожного;
3. Обмежена тривалість при високій якості навчання.

Необхідні умови для дистанційного навчання:

1. Доступ до комп'ютера;
2. Вихід до мережі Internet.
3. Бажання навчатися і вміння працювати самостійно.

На жаль широкому впровадженню дистанційних форм навчання в Україні, на думку С. Сисоєвої, заважають наступні методологічні проблеми:

– співвідношення дистанційної та заочної (традиційної) форм навчання. В зарубіжному досвіді такої форми навчання як заочна не існує. Вона виникла на теренах колишнього Радянського Союзу і досить вдало певний час забезпечувала освітні потреби студентів, які з тих чи інших причин не могли навчатися на стаціонарі. Та, з впровадженням і широким застосуванням інформаційних технологій в навчальному процесі, ця форма, на нашу думку, не зможе надалі конкурувати з феноменом дистанційного навчання, оскільки повністю відсутній зв'язок між викладачем та студентом у міжсесійний період, зовсім не використовуються інтерактивні засоби, низький рівень педагогічного контролю над навчальним процесом;

– організація дистанційного навчання. Було б помилкою вважати, що для створення успішного дистанційного курсу варто лише перенести традиційний

навчальний курс у віртуальне навчальне середовище і використати якомога більше технічних засобів. Побудова успішного дистанційного курсу – є актуальною проблемою, над вирішенням якої працюють науковці з різних галузей: педагоги, психологи та фахівці з галузі інформаційних технологій;

– удосконалення дидактичної теорії відносно нових освітніх реалій. Звісно, дидактичні основи організації навчального процесу є сталими, але будь-який розвиток призводить до еволюції, застосування інновацій. Подібно і з виникненням, розвитком та поширенням дистанційного навчання: з'явилися певні дидактичні особливості, виникла потреба уточнення та доповнення дидактичних принципів, були створені нові засоби навчання, до яких ще потрібно підготувати викладача;

– відповідний психолого-педагогічний супровід. Цільова аудиторія дистанційного навчання – це люди зі сформованою самосвідомістю, які є вмотивовані і готові до самонавчання. Зазвичай, це люди, які хочуть отримати другу вищу освіту, підвищити свою кваліфікацію, або перекваліфікуватися. Загалом, дистанційне навчання спрямоване на післядипломну освіту;

– недостатність розробки понятійно-термінологічного апарату. Зазвичай, дистанційне навчання ініціюється та впроваджується фахівцями з галузі інформаційних технологій. Педагоги-предметники, на жаль, просто не мають відповідних навичок та знань для розробки дистанційних курсів, тому в першу чергу слід обґрунтувати теоретико-методологічні дефініції дистанційного навчання, які уможливають ефективне впровадження дистанційних форм навчання;

– професійна діяльність та професійна підготовка педагогів. В дистанційному навчанні роль викладача видозмінюється. Він постає в ролі координатора навчального процесу, функції якого не тільки організувати, здійснювати координацію, взаємодіяти в синхронному та асинхронному режимах, але й контролювати результати успішності. Для цього викладач сам повинен пройти належну підготовку;

– проблема оптимальної кількості педагогічного персоналу. В зарубіжній практиці в системі дистанційного навчання працює велика кількість осіб – це і розробник навчально-методичних матеріалів, фасилітатор (консультант з методів навчання), тьютор (відповідає за інтерактивне представлення навчальних курсів), інвігілатор (здійснює контроль за результатами навчання). На жаль в нашій реалії всі ці функції, зазвичай, виконує одна людина, тому підготовка викладача до організації дистанційного навчання є вкрай важливою;

– проблема визначення педагогічно доцільного часу на синхронну взаємодію зі студентом. Дистанційне навчання – це самонавчання, яке можливе 24 години на добу 7 днів на тиждень. Звісно, існує потреба у педагогічному супроводі та консультуванні, яке може відбуватися за допомогою Skype, чату чи форуму. Та, частота синхронного спілкування залежить від індивідуальних та психологічних потреб студентів, тому потребує ретельного дослідження;

– проблема створення комп'ютерно-орієнтованого середовища. Комп'ютерно-орієнтоване або віртуальне навчальне середовище створює атмосферу віртуального університету, віртуальної спільноти, яка спрямована на психолого-педагогічну підтримку студентів та мотивування їх до навчально-пізнавальної та навчально-дослідницької діяльності. Віртуальне навчальне середовище поєднує розроблені електронні навчальні матеріали та можливості глобальної мережі Інтернет;

– проблема створення інформаційно-компактних навчально-методичних матеріалів. Звісно, в дистанційному навчанні обсяг інформації, який подається є набагато більшим ніж в традиційному навчанні завдяки звуку, анімації та відео. Вибір оптимально необхідних навчально-інформаційних ресурсів є досить важливим для викладача–розробника дистанційного курсу. Великий обсяг інформації може дезорієнтувати студента, збільшуючи його час на опрацювання навчальних матеріалів, водночас зменшуючи продуктивність навчання, тому викладач має ретельно відбирати навчально-інформаційний матеріал перед подачею його студентові;

– проблема ідентифікації студента в системі дистанційного навчання. Дистанційне навчання орієнтоване на студента. Він є суб'єкт освітніх послуг. Заохочення студента до дистанційного навчання є головною метою викладача. Зворотній зв'язок зі студентом повинен відбуватися протягом всього періоду взаємодії під час проходження дистанційного навчання, щоб краще пізнати індивідуально-психологічні можливості та потреби останнього;

– проблема мотивації студента до самоосвіти. Недаремно Джим Рон, відомий американський оратор, автор численних книг, присвячених особистісному розвитку стверджує: «Формальна освіта допоможе Вам вижити, самоосвіта приведе Вас до успіху». XXI століття характеризується процесом знецінення знань і вмінь сучасних фахівців. Наші знання застарівають навпіл через кожні 5-6 років та знецінюються на 97 % у процесі виробничої діяльності випускника вищого навчального закладу. Навчити студента вчитися, прищепити йому любов до самонавчання, заохотити його, підвести його до думки, що самоосвіта найкраща довгострокова інвестиція, що уможливорює неперервне професійно-особистісне зростання та робить його конкурентоздатним на ринку праці – першочергові завдання викладача.

Методологічні проблеми використання інформаційних технологій нерозривно пов'язані з дослідженням психологічних типів студентів. Для раціонального використання комп'ютерів в навчальному процесі викладачеві варто знати психологічні особливості сприймання та засвоєння навчального матеріалу певним контингентом студентів.

Чинники, які необхідно враховувати для проектування дистанційного курсу:

- стать: чоловіки, жінки;
- типи темпераменту: холерики, сангвініки, флегматики, меланхоліки;
- домінування півкуль: ліва відповідає за логічне мислення, права – за творчість, інтуїцію;
- реакції на виконання завдання: активісти, теоретики, прагматики, рефлексори;

– типи сприймання інформації (типи слухачів): візуальний (інформація сприймається образами), аудіальний (інформація кодується за допомогою слів), кінестетичний (інформація сприймається за допомогою відчуттів) та дигітальний або дискретний (домінує діалог та аналіз);

– типи сприйняття та узагальнення інформації: «абстрактний», «від абстрактного до конкретного», «конкретний», «від конкретного до абстрактного» або ж інтуїт (все узагальнює) та сенсорик (все конкретизує) за Юнгом;

– типи визначення цілей: тип «Від» (увага зосереджена на результаті, якого прагнуть уникнути) та «До» (увага зосереджена на результаті, якого прагнуть досягти);

– ставлення до вибору: людина вибору (націлена та вмотивована), людина процедури (вимагає чітких інструкцій і настанов);

– типи слухачів згідно стратегії управління: особи з внутрішньою стратегією (все залежить від них самих), особи з зовнішньою стратегією (все залежить від зовнішніх обставин).

Отже, проаналізувавши як типи темпераменту студентів відображаються в дистанційному навчанні, варто зазначити наступне:

– для мотивації холерика та сангвініка має бути розроблена велика кількість інтерактивних завдань та спеціальні доручення у віртуальній групі;

– мова інтерфейсу у віртуальному-навчальному середовищі повинна бути проста та доступна;

– меланхоліки потребують особливого педагогічного супроводу та підтримки.

Проблеми використання систем дистанційного навчання в закладах вищої освіти полягають не тільки у відсутності індивідуального підходу до типу темпераменту та сприймання інформації. Проблемами запровадження дистанційного навчання є такі чинники:

– недостатньо розроблене нормативно-правове забезпечення дистанційного навчання;

- недостатньо розроблені електронні курси;
- недостатньо розроблені дидактичні основи дистанційного навчання;
- недостатня або взагалі відсутня підготовка педагогів-координаторів;
- немає постійного контакту з викладачем – якщо стиль навчання студента вимагає персональної уваги з боку інструктора, тоді он-лайн навчання не буде успішним – хоча сьогодні цифрові інтерактивні засоби дозволяють зменшити ці проблеми за умови якісного доступу до Інтернет;
- сприйняття – в наш час все більше і більше передових коледжів та університетів запроваджують дистанційне навчання, та не всі вважають його рівним традиційному;
- необхідність використання нових технологій – дистанційне навчання вимагає постійного застосування інформаційних технологій. Не всі студенти мають однаковий доступ до глобальної мережі Інтернет;
- відсутня соціальна взаємодія – зазвичай студенти спілкуються асинхронно через електронну пошту, чати, або дискусійні групи;
- розподіл часу – якщо студент не здатний правильно розподіляти свій час, або належить до категорії людей, які завжди потребують додаткового поштовху, щоб завершити роботу, йому буде важко знаходити час для он-лайн класів;
- мала підтримка - студенти повинні шукати свої власні ресурси для завершення завдань та складання іспитів;
- відсутність студентського духу – на відміну від традиційного навчання, дистанційне не передбачає проведення вільного часу спільно.

Хоча дистанційна освіта має ряд переваг та недоліків, але це – ідеальний варіант для тих, хто цінує свій час, має мобільний спосіб життя чи просто прагне здобути вищу освіту, перебуваючи у себе вдома чи в офісі.

Готовність до організації дистанційного навчання характеризується наявністю розвинутого інформаційно-освітнього середовища, яке має технічну підтримку у вигляді апаратного та програмного забезпечення і висококваліфікованого технічного персоналу; методологічну підтримку у

вигляді сформованих методик використання дистанційного та змішаного навчання, викладачів-тьюторів, розробників дистанційних курсів.

Таке середовище повинно бути адаптивним до розмаїття вимог освітнього процесу, потреб викладачів і студентів; враховувати особливості викладання іноземних мов та дозволяти студентам формувати персональне інформаційне середовище навчання.

Сучасний стан готовності вищого навчального закладу до організації дистанційного та змішаного навчання характеризується різними підходами до формування інформаційно-освітнього середовища навчального закладу. Вони передбачають активне формування та динамічне оновлення дидактичного, психолого-педагогічного, комунікативного, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу; формування соціально-психологічну реальності, «у якій створені психолого-педагогічні умови, що забезпечують пізнавальну діяльність і доступ до інформаційних навчальних ресурсів на основі сучасних інформаційних технологій»; систему, що «об'єднує інформаційне, технічне, навчально-методичне забезпечення, нерозривно пов'язані з суб'єктом навчального процесу».

Подальший розвиток інформатизації закладів освіти, зокрема, вищих педагогічних навчальних закладів потребує комплексного розв'язання завдань, пов'язаних зі створенням інформаційно-телекомунікаційних мереж, інформаційних систем й інформаційно-освітніх середовищ; запровадження інформаційних та педагогічних технологій дистанційного та змішаного навчання.

Готовність до впровадження дистанційного та змішаного навчання характеризується також високим рівнем інформаційної культури викладачів і студентів; наявністю знань, умінь та навичок впровадження «інноваційних, у тому числі й інформаційно-комунікаційних педагогічних технологій, заснованих на суб'єктних для суб'єкта взаєминах».

Рівень володіння базовими знаннями та навичками використання методів та засобів ІКТ у сучасних студентів достатньо високий. Це обумовлено науково-технічним прогресом, популярністю використання різноманітних

гаджетів, підвищенням рівня викладання інформатики та споріднених дисциплін в школі та у вищих навчальних закладах. Водночас, стан готовності викладачів та технічне оснащення педагогічних університетів свідчить про недостатній рівень готовності до дистанційного навчання та відсутність якісних педагогічних умов до організації дистанційного навчання, досягнення рівня здатності та готовності навчати за дистанційною формою з використанням сучасних методик, цифрових інструментів та інтерактивних засобів дистанційного та змішаного навчання.

ВИСНОВКИ

1. В умовах інформаційного суспільства викладач залишається центральною фігурою навчального процесу, незважаючи на заклики до його децентрації, навчальна діяльність залишається у межах традиційного трикутника: дисципліни, що вивчається, викладача і навчальної групи. Можливості застосування відкритого навчання, форм дистанційного та змішаного навчання змінюють роль викладача як транслятора знань, додаючи ролі тьютора, фасилітатора, модератора.

2. Дистанційні форми навчання іноземних мов в Україні перебувають у стадії активного розвитку, що реалізується у впровадженні освітніх порталів, платформ, розробці електронних підручників, створенні дистанційних навчальних курсів для різних рівнів вивчення іноземних мов.

3. Основними напрямками вітчизняних наукових досліджень дистанційного та змішаного навчання іноземних мов є:

а) опис переваг застосування інформаційних технологій та дистанційних форм навчання над традиційними;

б) розкриття можливостей, що їх надають інформаційні технології та дистанційна освіта у вивченні іноземних мов;

в) виокремлення проблем методологічного, психологічного, методичного та технічного характеру, що заважають ефективному впровадженню дистанційного навчання;

г) дослідження зарубіжного та вітчизняного досвіду з впровадження дистанційних та змішаних форм навчання;

д) опис технологій розробки дистанційних курсів, електронних підручників, а також окремих випадків досвіду їх впровадження у практичну навчальну діяльність.

4. Методологічні засади розробки дистанційного навчання іноземних мов базуються на положеннях традиційної педагогіки, у наукових дослідженнях проблем дистанційної освіти має місце висвітлення загалом позитивних сторін

використання інформаційних технологій у навчальному процесі без експериментального їх доведення.

5. Інформаційні технології використовуються як заміник навчальних матеріалів на паперових носіях, при цьому не застосовується весь спектр можливостей, які вони можуть представляти у навчальному процесі. Застосування інформаційних технологій для реалізації навчальної комунікації, обумовленої чіткими цілями і задачами, носить епізодичний характер у практиці окремих викладачів і не має тенденційного системного впровадження.

6. Спостереження показують, що в переважній більшості сучасних ВНЗ майже не створюються процесуальні можливості для організації дистанційного навчання. Пояснюємо це тим, що педагогічні ВНЗ не готують викладачів іноземних мов до організації дистанційного навчання.

7. Виклики інформаційного суспільства освіті потребують змін в професійній підготовці викладачів іноземних мов. Активний розвиток освітніх платформ, масових відкритих онлайн курсів, запровадження сучасних методик вивчення іноземних мов є основою для ефективно організації дистанційного навчання в закладах освіти. Це обумовлює внесення змін до програм та процесу підготовки майбутніх викладачів іноземних мов.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акімова О.В. Розвиток професійно важливий якостей у майбутніх учителів: монографія / О.В. Акімова,, В.М. Галузяк, О.В. Волошина. - Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД»
2. Андреев А. А. Дидактические основы дистанционного обучения: Монография / А. А. Андреев. – М. : РАО, 1999. - 120 с.
3. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1985. – 208 с.
4. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения, / Владимир Павлович Беспалько. — М., Педагогика, 1996. — 219 с.,
5. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2009. – 689 с.
6. Биков В. Ю. Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсінг та нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. — 2011. — № 10. — С. 18–23.
7. Биков В. Ю. Технологія розробки дистанційного курсу : навч. посіб. / [В. Ю.Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко та ін.] / за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. — К. : Міленіум, 2008. — 324 с.
8. Бойченко О. А. Сучасні засоби розроблення електронних освітніх ресурсів для системи професійної освіти / О. А. Бойченко // Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. праць / За ред. М. М. Козяра, Н. Г. Ничкало.– Львів : ЛДУ БЖД, 2015. – Ч. 1. – 243 с.
9. Боремчук Л. І. Дистанційне навчання як педагогічна технологія [Електронний ресурс] / Л. І. Боремчук. – Режим доступу: <http://intkonf.org/boremchuk-li-distantsiyne-navchannya-yak-edagoginatehnologiya/>.
10. Дементієвська Н. П. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів / Н. П. Дементієвська, Н. В. Морзе // Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. пр. / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука ; Ін-т засобів навчання АПН України. - К. : Атіка, 2005. - С. 76-95.
11. Державна національна програма «Освіта (Україна XXI ст.)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> — Назва з екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 21.09.2015

12. Дистанційне навчання. Умови застосування. Дистанційний курс: навчальний посібник / за ред. В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко. – 3-тє вид., оновлен. – Харків : НТУ «ХП», «Торсінг», 2002. – 320 с.
13. Европейское обучение [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://www.smart-edu.com/learning-in-europe-2020.html> - Загол. з титулу екрану Европейская сертификация компьютерных пользователей Украины [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ecdl.com.ua> - Загол. з титулу екрану.
14. Електронний підручник – компонент сучасного освітнього середовища. Ястребов М.І., Полях О.О. [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://radar.kpi.ua/index.php/radiotechnique/article/viewFile/636/603> - Загол. з титулу екрану.
15. Елизаров А. А. Базовая ИКТ компетенция как основа Интернет-образования учителя [Электронный ресурс] : текст доклада / А. А. Елизаров // Материалы Одиннадцатой конференция представителей региональных научно-образовательных сетей RELARN-2004. – Режим доступа: http://www.ict.edu.ru/vconf/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&=light&id_sec=163&id_thesis=6707 — Назва з екрану.
16. Євтушенко Н. І. Дистанційне навчання в школі / Н. І. Євтушенко // Педагогічна майстерня. – 2012. – № 4. – С. 2-7.
17. Єльнікова Г. В. Дистанційне навчання кваліфікованих робітників як проблема професійної педагогіки / Г. В. Єльнікова // Професійна освіта: проблеми і перспективи. - 2013. - Вип. 5. - С. 7-12.
18. Жук Ю. О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкту інформатизації / Ю. О. Жук // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 35–37.
19. Закон України про вищу освіту [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> — Назва з екрану.
20. Звіт про науково-дослідну роботу «Педагогічні умови застосування інформаційно-освітнього порталу у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського» (підсумковий) [Електронний ресурс] http://ito.vspu.net/nd_robota/zv15.htm
21. Информационные и коммуникационные технологии в подготовке преподавателей : руководство по планированию / А. Л. Семенов, Н. Аллен, Д.

И. Андерсон [и др.] ; Division of Higher Education, ЮНЕСКО. - М. : ИНТ, 2005. – 284 с.

22. Информационные и коммуникационные технологии в подготовке преподавателей. ЮНЕСКО / [координатор: Евгений Хвилон (Evgueny Khvilon), редактор-координатор: Мариана Пэтру (Mariana Patru) / ред. рус. изд. : Александр Гиглавый, Лицей информационных технологий № 1533]. — М., 2005. — 286 с.

23. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху : інформаційно-методичний збірник / упоряд. Г. О. Сиротенко. – Полтава : ПОППО, 2006. – 124 с.

24. Кадемія М. Ю. Інноваційні технології навчання : словник-глосарій / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. Є. Рак. – Л. : Вид-во ЛДУ БЖД, 2011. – 156 с.

25. Карпенко Є.М. Модель формування інформаційно-аналітичних умінь у системі професійної підготовки майбутнього фахівця мовного педагогічного профілю в початковій та дошкільній освіті / Є.М. Карпенко // Електронне фахове наукове видання, [Електронний ресурс] https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5100

26. Кедрова Г. Е. Методы оптимизации компьютерной обучающей среды по лингвистике для систем дистанционного обучения в интернете [Электронный ресурс] / Г. Е. Кедрова. – Режим доступа: <http://enit.ulsu.ru/d/002/>.

27. Коломієць А. М. Професійна компетентність учителя і готовність до педагогічної діяльності: спільне і відмінне / А. М. Коломієць // Теоретико-методичні засади формування загально-педагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти: монографія, - 2017 р. – ВДПУ. – С. 9-21.

28. Коломієць А. М. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до використання особистісно зорієнтованих технологій навчання / А. М. Коломієць, І. О. Мазайкіна // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, т. 3, 2016. – С. 53-59

29. Коневщинська О. Е. Сучасні засоби Інтернет доступу та освітні платформи в е-навчанні / О. Е. Коневщинська // Інформаційні технології і засоби навчання. - 2014. - Т. 44, вип. 6. - С. 33-41. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2014_44_6_6.

30. Концепція забезпечення якості вищої освіти України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dovira.eu/images/QA_concept_Final.pdf - — Назва з екрану.
31. Кочарян А.Б. Електронне освітнє середовище сучасного університету. / А. Б. Кочарян // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. №2 (50) 2014 с. 20-24.
32. Кочарян А.Б. Сучасні тренди ІКТ в освіті. Тенденції їх розвитку. / А. Б. Кочарян // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах №5 (53) 2014.
33. Кочарян А.Б. Творчий підхід до використання ІКТ в навчальній діяльності / А. Б. Кочарян // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013. – №3 (45). – С. 74-79.
34. Кремень В. Г. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства / В. Г. Кремень // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 5–9.
35. Кубай О. В. Короткий огляд сучасних проблем дистанційної освіти в Україні інтернет ресурс [Електронний ресурс] / О. В. Кубай. – Режим доступу: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/12/26.pdf.
36. Кудряшова Т. Г. Деятельностные способности как основа для формирования компетенций [Электронный ресурс] / Т. Г. Кудряшова. — Режим доступа : URL : <http://www.asms.ru/kompet/2010/july/Kudryashova%205.pdf>. — Название с экрана.
37. Кузьминська О.Г. Науково-освітнє середовище сучасного університету. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vup7/konf4/kuzminska.pdf
38. Кузьміна І. Проблеми та переваги дистанційного навчання [Електронний ресурс] / І. Кузьміна // Новітні освітні технології : матеріали наук.-практич. конференції 21 березня 2011 р. – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru>.
39. Кузьмінська О. Г. Інформаційні технології та інноваційне навчання: потенціал, ресурси та механізми впровадження / О. Г. Кузьмінська.// Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія 192 (1) 2013: 272-279.

40. Лазаренко Н.І. Симбіоз методологічних підходів до розвитку освіти в умовах інформаційного суспільства / Н. І. Лазаренко, А. М. Коломієць, А.О. Клименко // Наука і освіта, т. 4, 2017. – С. 107-112.
41. Лазаренко Н.І. Структурні компоненти інформаційної культури викладача педагогічного вищого навчального закладу / Н.І. Лазаренко [Електронний ресурс] <http://library.vspu.net/bitstream/handle/pdf?sequence=1&isAllowed=y>
42. Лазаренко Н.І., Коломієць А.М., Глобалізація та інформатизація як паралельні процеси в сучасному суспільстві http://93.183.203.244/bitstream/handle/123456789/2256/Informaciini_resursi_kruglii_stil_2017-21-26.pdf?sequence=1&isAllowed=y
43. Лекториум [Електронний ресурс] / Доступ к ресурсу: <https://lektorium.tv/>.
44. Линник Ю. М. Засоби дистанційного навчання: інформаційно-методичні рекомендації для слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти / Ю. М. Линник. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 48 с.
45. Лозова В. І. Проблема активізації пізнавальної діяльності студентів при вивченні психолого-педагогічних дисциплін / И. І. Лозова, С. Т. Золотухіна, В. М. Гриньова // Вища і середня педагогічна освіта. – Київ, 1989. - № 14. - С. 63-68.
46. Маклюэн М. Понимание медиа http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/makl2/index.php
47. Мачинська Н. І. Дистанційне навчання – новітня технологія підготовки фахівців у вищому навчальному закладі / Н. І. Мачинська, М. Я. Нагірняк // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. праць / За редакцією М. М. Козяра та Н. Г. Ничкало. – Львів : ЛДУ БЖД, 2009. – Ч. 1. – С. 93-97.
48. Міщенко М.А. Типи сприйняття інформації учнями та їх застосування на уроках сучасної школи [Електронний ресурс] / М.А. Міщенко // Учительський журнал on-line. – Режим доступу: <http://teacherjournal.in.ua/shkilni-predmeti/istoriya/2302-typu-spryiniattia-informatsii-uchniamy-ta-ikh-zastosuvannia-na-urokakh-suchasnoi-shkoly>.
49. Морзе Н. В. Як навчати вчителів, щоб комп'ютерні технології перестали бути дивом у навчанні? / Н. В. Морзе // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010. – № 6. – С. 10–14.

50. Морзе Н.В. Ігнатенко О.В. Методичні особливості вебінарів, як інноваційної технології навчання [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/itvo/2010_5/4.pdf - Загол. з титулу екрану.
51. Морзе Н.В., Глазунова О.Г. Положення про електронний навчальний курс. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 112 с.
52. Морзе Н.В., Кочарян А.Б. Информационно-коммуникационная компетенция преподавателей современного университета. Корпоративные стандарты. / Современные информационные технологии и ИТ-образование / Сборник избранных трудов VIII Международной научно-практической конференции. Под ред. проф. В.А. Сухомлина. – М.: ИНТУИТ.РУ, 2013 – 829 с.
53. Навчальні матеріали онлайн збирання інформації. Репрезентативні системи [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://pidruchniki.com/14771022/psihologiya/zbirannya_informatsiyi_reprezentativni_sistemi.
54. Огляд та класифікація засобів проектування мобільних додатків для систем мобільної освіти [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/oglyad-ta-klasifikatsiya-zasobiv-proektuvannya-mobilnih-dodatkov-dlya-sistem-mobilnoyi-osviti> - Загол. з титулу екрану. – Мова: укр. – Перевірено: 21.09.2015
55. Организация самостоятельной работы студентов в контексте формирования исследовательской компетентности Морзе Н.В., Кузьмінська О.Г. http://ifets.ieee.org/russian/depository/v16_i1/html/8.htm — Назва з екрану.
56. Осадча К.П. Технології дистанційного навчання. Робота з Moodle 2.4.: навчальний посібник / К. П. Осадча, В. В. Осадчий. – Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – 396 с.
57. Основні тенденції використання ІКТ в освіті [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: Report on web skills survey [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://leader.ciit.zp.ua/files/plan/2013/prez30.11.13.pdf> - Загол. з титулу екрану.
58. Охотник Г. Теоретичні основи щодо організації дистанційного навчання в школі [Електронний ресурс] / Г. Охотник. – Режим доступу: <http://nikopol.dnepredu.com/uk/article/teoretichni-osnovi-shchodo-organizatsiyi-distantisi.html>.

59. Панченко Л. Ф. Інформаційно-освітнє середовище сучасного університету : монографія / Л. Ф. Панченко Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 280 с.
60. Партнерство у навчанні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.microsoft.com/ukraine/education/partnersinlearning/default.mspx> — Назва з екрану.
61. Педагогіка: навчальний посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 3-є вид., випр. і доп.. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2006. – 400 с.
62. Половін Б.А. Персональне освітнє середовище як базовий структурний елемент сучасного навчання. [Електронний ресурс] / Електронні дані. – Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/33348/1/Polovin_information_society.pdf - Загол. з титулу екрану.
63. Поняття електронного навчання в контексті сучасної педагогічної науки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Pedagogica/1_120037.doc.htm— Назва з екрану.
64. Про затвердження Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 703/23235 від 25 квітня 2013р. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13/ed20130425>.
65. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1060 від 01 жовтня 2012 р. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
66. Рон Дж. Сокровищниця мудрости. Успех, кар'єра, семья М.: «Альпина Паблишер», 2011. — С. 112.
67. Сисоєва С. О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу: Монографія / С. О. Сисоєва. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – 324 с.
68. Тенденції використання ІКТ в освіті та програма Інтел «Навчання для майбутнього» [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://10.iteach.com.ua/journal-page/20> - Загол. з титулу екрану.

69. Теорія і практика змішаного навчання: монографія . В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська заред. В.М. Кухаренка – Харків% “Міськдрук”, НТУ “ХП”, 2016. – 284 с.
70. Топузов О.М. Формальна освіта допоможе вам вижити. Самоосвіта приведе вас до успіху / О.М. Топузов // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 2. – С. 5-6.
71. Уебстер Ф. Інформаційне суспільство / Уебстер Ф. // Теорії інформаційного суспільства. – Cambridge: Routledge, 2002. – Р. 255 – 266.
72. Фальштинська Ю. В. Особливості педагогічного супроводу обдарованих дітей / Ю. В. Фальштинська // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: Зб. наук. пр. – Випуск 2 / Редкол.: Р. С. Гуревич(голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. - Вінниця: ТОВ фірма „Планер”, 2012. – С.212-215.
73. Фальштинська Ю. В. Застосування електронного підручника для вивчення іноземних мов / Ю. В. Фальштинська // Актуальні питання сучасної педагогіки: матеріали II Міжнар. наук.- практи. конф.(Львів, 24-25 жовтня 2014 року): тези доповідей. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 118-121.
74. Фальштинська Ю. В. Навчання іноземних мов в умовах дистанційної освіти / Ю. В. Фальштинська // Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми і перспективи розвитку: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції: Зб. наук. праць – Переяслав-Хмельницький: 2015. – Вип. 11. – С. 349-353.
75. Фальштинська Ю. В. Проблеми сучасної молоді в умовах глобалізації освітнього та професійного простору в контексті закону «Про вищу освіту» / Ю. В. Фальштинська // Проблеми розвитку та сучасні аспекти якості товарів і послуг, туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: регіональні особливості: збірка наукових статей Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених, магістрантів і студентів (Харків, 19-20 березня, 2015 року): тези доповідей. – Харків: КНТЕУ, ХТЕІ КНТЕУ, 2015. – С. 62-63.
76. Фальштинська Ю. В. Дистанційне навчання – якісно новий спосіб отримання знань, умінь та навичок / Ю. В. Фальштинська // Smart освіта: ресурси та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 16–17 жовтня 2014 р.) : тези доповідей. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – С. 336-338.

77. Фальштинська Ю. В. Методологічні та психологічні проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у дистанційному навчанні / Ю. В. Фальштинська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – Випуск 3(85). – Житомир : ЖДУ ім. І Франка, 2016. – С. 142-147.
78. Фальштинська Ю. В. Принципи впровадження дистанційного навчання / Ю. В. Фальштинська // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Безлюдний О. І. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – Випуск 13. – С. 48-56.
79. Фальштинська Ю. В. Функції викладача в системі дистанційної освіти / Ю. В. Фальштинська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 45 / Редкол. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. – С. 348-351.
80. Хара О. М. Психологічні особливості дистанційного навчання математики / О. М. Хара//Математика в школі. – 2008. – № 7/8 – С. 32-35.
81. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб. пособие. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 1999. – 519 с.;
82. Чернікова Л. А. Освіта в інформаційному суспільстві / Л. А. Чернікова // Нові інформаційні технології в освіті для всіх : матеріали Третьої Міжнародної конференції. – К., 2008. - С. 73-78.
83. Шуневич Б. Обґрунтування наукової термінології з дистанційного навчання / Б. Шуневич // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». - (Проблеми української термінології). – 2003. – № 490. – С. 95–104.
84. ЮНЕСКО об информационном обществе: основные документы и материалы / Российский комитет Программы ЮНЕСКО «Информация для всех». – СПб. : Рос. нац. б-ка, 2004. – 120 с.
85. Ясинська, С. Ю. Концепція інформаційно-освітнього середовища: сучасний стан досліджень і розробок в області побудови інформаційно-освітніх середовищ [Текст] / С. Ю. Ясинська, Н. Ф. Казакова // Гармонізація суспільства – новітній напрямок розвитку держави : Всеукр. наук. конф. аспірантів та молодих вчених, 25 березня 2014 р. : матер. конф. — Одеса, ОНЕУ. — С. 15-21

86. Abbyy Lingvo Live [Electronic resource]. – Available at: <https://www.lingvolive.com/ru-ru>.
87. Bandura A. Social learning theory / A. Bandura, Englewood Cliffs. - NJ : Prentice Hall, 1977. - 247 p.
88. Bender T. Discussion-based online teaching to enhance student learning: Theory, practice and assessment / T. Bender T. – Virginia : Stylus, 2003. - 256 p.
89. Blended learning [online]. In English. Available from: <http://www.scoop.it/t/blended-learning-by-v-kukharenko>
90. Boulos M. A synchronous communication experiment within an online distance learning program: a case study / M. Boulos, A. Taylor, A. Breton // Telemedicine journal and e-health, 2005. – Vol. 11(5). - P. 583-593.
91. Burbules N. Universities in transition: The promise and the challenge of new technologies / N. Burbules, T. Callister // Teachers college record, 2000. – Vol. 162(2). - 273-295.
92. Carr-Chellman A. The ideal online course / A. Carr-Chellman, P. Duchastel // Library Trends. - 2001. - Vol. 50(1). - C. 145-158.
93. Conrad D. E-Learning and social change: An apparent contradiction / D. Conrad; ed. Michael F. Beaudoin // Perspectives on higher education in the digital age. - New York : Nova Science Publishers, 2006. – P. 21-33.
94. Coursera [Electronic resource] / Available at: <https://www.coursera.org/>.
95. Different Types of Distance Learning [Electronic resource] / Available at: <https://www.campusexplorer.com/college-advice-tips/7021E31E/Different-Types-of-Distance-Learning/>.
96. Dringus L. P. An adaptable usability heuristic checklist for online courses / L. P. Dringus, M. S. Cohen // Frontiers in Education : Proceedings 35th Annual Conference, 2005. – P. 71-74.
97. Drivers Of Blended Learning In Education <https://www.teachthought.com/learning/10-drivers-of-blended-learning-in-education/> edX [Electronic resource] / Available at: <https://www.edX.org/>.
98. Ellis R. Down with boring e-learning: Interview with e-learning guru Dr. Michael W. Allen [Electronic resource] / R. Ellis. - Available at: <http://zaidlearn.blogspot.com/2007/07/down-with-boring-e-learning-interview.html>.

99. Graham C. Seven Principles of Effective Teaching: A Practical Lens for Evaluating Online Course [Electronic resource] / C. Graham, K. Cagiltay, B. Ro. Lim, J. Craner, T. Duffy, 2001 / - Available at: <https://www.learntechlib.org/p/94251/>.
100. Hansen Randall S. Distance Learning Pros and Cons [Electronic resource] / Randall S. Hansen. - Available at: http://www.quintcareers.com/distance_learning_pros-cons.html.
101. Holmes C. An Investigation of personality traits in relation to job performance of online instructor [Electronic resource] / C. Holmes, J. R. Kirwan, M. Bova, T. Belcher. - Available at: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1016.1583&rep=rep1&type=pdf>.
102. Husmann D. Improving distance education: Perceptions of program administrators [Electronic resource] // Online journal of distance learning administration / D. Husmann, M. Miller. - Available at: <https://www.westga.edu/~distance/ojdla/spring2001/husmann41.pdf>.
103. Illinois online network: Supporting online education throughout the world [Electronic resource] / Available at: <http://www.ion.uillinois.edu/courses/students/cola.asp>.
104. Intel® Навчання для майбутнього. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iteach.com.ua> — Назва з екрану.
105. Iversity [Electronic resource] / Available at: <https://iversity.org/en/courses>.
106. Kapitzke C. Virtual schooling service: Productive pedagogies or pedagogical possibilities? [Electronic resource]/ C. Kapitzke, D. Pendergast. - Available at: <http://joanneandfionaspresentation.pbworks.com/f/Virtual%20Schooling%20Service.pdf>.
107. Khan B. Web-based training / B. Knan. - Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publications, 2001. – 560 p.
108. Kirwan J. R. Self-directed learning and personality: The big five and narrow personality traits in relation to learner self-direction [Electronic resource] / J. R. Kirwan, J. Lounsbury, L. Gibson. - Available at: https://www.researchgate.net/publication/261595616_Self-direction_in_learning_and_personality_The_Big_Five_and_narrow_personality_traits_in_relation_to_learner_self-direction.

109. Kuh G. D. The effects of student-faculty interaction in the 1990s / G. D. Kuh, S. Hu // Review of higher education . – 2001. – Vol. 24(3). – P. 309-332.
110. Learn new skills, pursue your interests, advance your career [Electronic resource] / Available at: <https://www.futurelearn.com/>
111. Lebaron J. The potential of jigsaw role playing to promote the social construction of knowledge in an online graduate education course / J. Lebaron, D. Miller // Teachers collegere cord. – 2005. – Vol. 107(8). - P. 1652-1674.
112. Lin L. Psychological type and asynchronous written dialogue in adult learning [Electronic resource] / L. Lin, P. Cranton, B. Bridglall. – Available at: http://courseweb.unt.edu/lilin/LinPublications/journals/2005LinCrantonBridglall_TCRecord_PublishedVersion.pdf.
113. Macmillan Dictionary [Electronic resource] / Available at: <https://www.macmillandictionary.com>.
114. Mccombs B. L. A learner-centered framework for e-learning / Barbara L. Mccombs, Donna Vakili // Teacherscollege. – 2005. - Vol. 107(8). - P. 1582-1600.
115. Mccombs B. The learner-centered psychological principles: A framework for balancing academic achievement and social-emotional learning outcomes [Electronic resource] / Barbara L. Mccombs. - Available at: https://www.researchgate.net/publication/313211047_The_Learner-centred_Psychological_Principles_A_Framework_for_Balancing_Academic_Achievement_and_Social-emotional_Learning_Outcomes .
116. Moore M. Three types of interaction / M. Moore // The American journal of distance education. - 1989. - 3(2). -P. 1-7.
117. MooreM. Distance Education: A systems view of online learning / Michael G. Moore, Greg Kearsley. - Belmont, CA : Wadsworth, 2005. - 384 p.
118. Nichols M. A theory of E-Learning / M. A. Nichols // Educational Technology & Society. -2003. - 6(2). - P. 1–10.
119. Palloff R. M. The virtual student: A profile and guidetoworking with online learners / Rena M. Palloff, Keith Pratt. - San Francisco: Jossey-Bass, 2003. - 191 p.
120. PalloffR. M. Building online learning communities: Effective strategies for the virtual classroom / Rena M. Palloff, Keith Pratt. - San Francisco : Jossey-Bass, 2007. - 320 p.

121. Prometheus [Electronic resource] / Available at: <https://prometheus.org.ua/>.
122. Savery John R. Be vocal: Characteristics of successful online instructor / John R. Savery // Journal of Interactive Online Learning. - 2005. - Vol. 4(2). - P. 141-152.
123. Simonson M. Teaching and learning at a distance: Found at ions of distance education [Electronic resource] / M. Simonson. - Available at: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.462.110&rep=rep1&type=pdf>.
124. Soller A. Knowledge acquisition for adaptive collaborative learning environment [Electronic resource]/ A. Soller, A. Lesgold. - Available at: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.329.3331&rep=rep1&type=pdf>.
125. Stein D. S. Role of social presence and choice of online or face-to-face group format in satisfaction with a distance learning environmen [Electronic resource] / D. S. Stein, C. E. Wanstreet, 2003- Available at: <https://scholarworks.iupui.edu/bitstream/handle/1805/358/Stein%20%26%20Wanstreet.pdf?sequence=1>.
126. Swan K. Relationships between interactions and Learning in online environments [Electronic resource] / K. Swan, 2004. - Available at: http://www.nova.edu/~simsnich/best_practices/Relationships%20Between%20Interactions%20and%20Learning.pdf.
127. Teach-IT.net. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ua.teachit.net> — Назва з екрану.
128. Tello S. An analysis of the relationship between instructional interaction and student persistence in online education [Electronic resource] / S. Tello. - Available at: <http://faculty.uml.edu/stello/dissertation/tellodst.pdf>.
129. Tinto V. Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition / V. Tinto. – Chicago : University of Chicago press, 1987. – 312 p.
130. Tokar D. M. Personality and vocational behavior: A selected review of the literature 1993-1997 / D. M. Tokar, A. R. Fischer, L. M. Subich // Journal of Vocational Behavior. 1998. - 53(2). - P. 115-153.
131. Triacca L. Mile: Systematic usability evaluation for e-Learning web applications / L. Triacca, D. Bolchini, L. Botturi, A. Inversini: eds. I. Cantoni, C. McLoughlin // Hyper-media and telecommunications: Proceedings of Word Conference on educational multimedia. – Chesapeake, VA : AACE, 2004. – P. 4398-4405.
132. Udacity [[Electronic resource] / Available at: <https://www.udacity.com/>

133. Verduin J.R. Distance education: The foundations of effective practice / J. R. Verduin, T. A. Clark. - San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1991. - 279 p.
134. Volery T. Critical success factors in online education. / T. Volery, D. Lord // International Journal of Educational Management. - 2000. - 14(5). - P. 216-223.
135. Vygotsky L. Mind in society: the development of higher psychological processes / L. Vygotsky. - USA : Harvard University Press, 1978. - 159 p.
136. Wagner E. D. Emerging learning trends and the world wide web / E. D. Wagner; ed. B. Khan // Web-based Training. - Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications, 2001. - P. 33-50.
137. Wang A. Characteristics of students who enroll and succeed in psychology web-based classes / A. Wang, M. Newlin // Journal of educational psychology. -2000. - 92(1). - P. 137-143.
138. Watts M. M. Technology: Taking the distance out of learning: New directions for teaching and learning / Margit Misangyi Watts. – Willey : Jossey-Bass, 2003. - 128 p. - (JBTL single issue teaching and learning).
139. Weimer M. Learner-centered Teaching: Five Key Changes to Practice / M. Williams. - San Francisco: Jossey-Bass, 2002. - 287 p.
140. Wendy W. Porter Charles R. Graham Kristian A. Spring Kyle R. Welch Blended learning in higher education: Institutional adoption and implementation Computers & Education Volume 75, June 2014, Pages 185-195
141. Williams M. Distance Learning: The Essential Guide / Marcia L. Williams, Kenneth Paprock, Barbara Covington. - London New Delhi : Sage Publications, 1999. - 166 p.
142. Young S. Student views of effective online teaching in higher education / S. Young // American Journal of distance education. - 2006. - Vol. 20(2). - P. 65-77.

Навчальне видання

Фальштинська Юлія Василівна

Ямчинська Тамара Іванівна

Громов Євген Володимирович

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ
МОВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Навчально-методичний посібник

Підписано до друку « 30 » травня 2018 р.

Формат 148 x 210 x 7

Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум. др. арк. 3,6.

Гарнітура Nimes New Roman

Наклад 100 прим.